

423
1868

ცისკარი.

1 8 6 8

ნ ო ე მ ზ ე რ ი :

წელიწადი მეთორმეტე.

წოდება თხზულებათა:

1. — ბრუნაფი სტოლები. კომეღია, ვოდვეილი ერთს მოქმედებაში. თ. რაფიელ ერისთავისა. — 2, შუამთის მონასტრის მწირი, (ლეჟა) კ. ბ. ჯორჯაძისა. — 3, ლოტოს მოქმედება ოჯახზე, თავხედისა. — 4, დროების გაზეთი და იმისი სიტყვიერება, კულაბჭიასი. — 5, განცხადება და სია „ცისკარზედ ხელის — მომწერთა 1869 წელს.

ც ი ლ ი ს ს .

კერესელიძის სტამბაში.

ბრუნავი სჯოლები.

კომედია ეოდევოლი

ერთსმოქმედებაში.

მოქმედნი პირნი:

გრიგოლ სალმასტაძე.

ელისაბედ, ცოლი მისი

კეკელა, ქალი ამათი,

სოლომონ მშენაძე, მოყვარული კეკელასი

ფრიდონ ხანგრძელაძე, მსურველი კეკელას შერთვისა,

აღექსანდრე მინდვრაძე, ნათლია კეკელასი.

სალომე, მამიდა აღექსანდრე მინდვრაძისა.

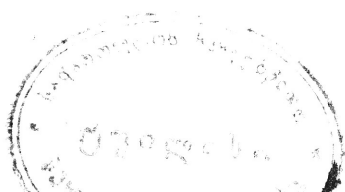
ელენე, ქერივი უტკინისა.

ჯანგერდი,

გრიშა.

მსახურები

გრიგოლ სალმასტაძისა.

ბ რ უ ნ ა ე ი ს ტ ო ლ გ ბ ი.

[ტეატრი წარმოადგენს გრიგოლ სალმასტაძის ოთახსა, რომელშიაც ტახტზედა ზის გრიგოლ დაფიქრებული და კრიანოსანს ათამაშებს; გრიგოლის ცოლი ელისაბედ პირდაპირ უზის ქმარს მდივანზედ და ქისასა ჰქსოვს. სალამო ხანია.)

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 1-ლი.

ელისაბედ (წყნარის ხმით ქმარს).

ეგ ბრის, დავჯექ და კარში ნულბარ გაიხედავ.—რა გაქტეს საანგარიშო, რომ ჩააცივდი მაგ კრიანოსანსა?

გრიგოლ (წყენით.)

კარში რისთვის გავიდე?..ვისთან წავიდე?..პური არა მაქტეს სათხოვარი და ღვინო..

ელისაბედ. (ღაპარავს გააწევეტინებს ქმარს)

ვისაც პური და ღვინო აქტეს, სხტა ხომ აღარა უნდა იზრუნოსრა!..სარჩოიან კაციდ გიცნობენ და ქალს კი შინ აბერებ..ნეტაეი იმის მეტი მაინცა გყვანდეს რამე!.

გრიგოლ.

მითომ მე რაზედ ვაბერებ ქალსა? ფულს უჭერ თუ მზითეს არ ვაძლევ? ჩემი ცხოვრება სულ მაგისტვს არ მინდა?!

ელისაბედ.

ამირან გულში მღეროდა, ყმანო ბანი მითხარითო. შენი საქმეც ისეა! თუ არავეს რას ეტყევი, მოციქულს არავეს მიუგზავნი, — როგორ გაიგონ რომ შენ ქალი გყავს გასათხოვარი?

გრიგოლ.

ნათქომიცა მაქვს და მორჩომილიც არის სიქმე, მაგრამ, რომ კაცი ვერას შეგასმენო?

ელისაბედ [წყენით]

შენზედ ჯიუტი ღმერთმა შეარცხენოს! რა უჭირს სოლომონ მმეცნიერს, რომ ამოიჭინე, იმას ქალს არ მიეცემო? ახალგაზდა, ნასწაელი, სამსახურში პირველი კალმის კაცია! ღუბენატორს სულ ის თურმე უწერს ქაღალდსა..

გრიგოლ.

ფრიდონ ხანგრძლიადეს რაღა უჭირს, რომ ამოიჭინე, ის არ მინდა სიძეთაო! ის უფრო დიდი ხანი არის სამსახურშია: ოცდა ათი წელიწადია იქა ზის..

ელისაბედ [გულ მოსული]

კაცო, რამ გაგაგიჟა?! რის წე-თა და დაგვით, ერთი ქალი გამოგზარდე და ეხლა უნდა აღგე და სამოცი წლის ბებერს მიუგდო?! შენში ღმერთი აღარ არის! ერთი შეილის პატ-

რონს, აგრე როგორ მოგძულდა ქალი, რომ იმ უკბილოს
აღერებო. ქვეყანაზედ კაცი გაწყვეტილა?..

გრიგოლ.

მე მოყვარეს ვეძებ, მოყვარეს!. სიძე მინდა რომ ჩემი პა-
ტივის ცემა ჰქონდეს, მტერს — მტრობა უყოს და მოყვარეს
მოყვრობა... მე ბიჭ-ბუჭებს არ მივცემ ქალსა, არა!.

ელისაბედ. (გაჯაგრებით).

მეც დაეინახამ, როცა შენ ფრიდონს ქალს მისცემ!.. (აჩ-
ქარებით) იმან უნდა გიყოს მოყვრობა? — აღრე არ იყო,
მანამ ხუთი თუმანი არ გამოგართო, ერთი უბრალო საქმეც
არ შეგისრულა... ამისთანა კაცსღა მივცემ ქალსა?..

გრიგოლ.

ჰოოო, ჩემო ელისაბედ! არა, მეც მანდ გახლავარ! კაცი
იმისთანა უნდა, რომ გამოართმევაც შეეძლოს და მი-
ცემატა.

ელისაბედ.

მე კი არ მივცემ და!.. (პუბლიცისკენ) თქუნიჭირიმეთ
კაცს სამი პარასკევი აღარ უძევს წინა და ჩემს ქმარუას კი
ამოუყენია, იმას უნდა ქალი მივცეო!..

გრიგოლ.

მე კი მივცემ და შენ წინ გადამიდევ! [პუბლიცისკენ] ერ-
თი ეს მიბრძანეთ გუშინდელს ქარაფმუტა ბიჭს როგორ
მივსცე კეკესთანა მზვარდენივით ქალი?..

ელისაბედ [გაწიწმატებული]

აბა ენახავ თუ შენ ფრიდონს ქალს მისცემი მაშ მე
დღედაც ალარ ეიქნები, ღეჩაქი ალარ მესურება! ჩემი კიგელა
აიმ ბებრუცანას უნდა მიეცევე?!. . . ოი, გაქრეს!.. ნეტა თე-
ლაღია, ტანადიბ, ერთი კბილი უფარგა?!. . . თმა მაინცა ჰქონდეს,
[პუბლიკსენ] კაცი ნათხოვარს ქუდს არ დანიხურავს თავ-
ზედ ორი დღე ზედი-ზედა, — იმას კი ოცი წელიწადია, თქუპნ-
მამზემ, რაც სხვის თმა ჰხურავს თავზედ!.. ფარუქია, რაღაც
ეშმაკი?!

გრიგოლ (დაცინების სახით)

თქუპნი ამორჩეული სოლომონი რაღა გახლავთ? [პუბ-
ლიკსაკენ] ცარიელი პაპიროსის წევის მეტი თუ იყოს რამე,
შერცხენილი ეყუო! (ელისაბედს) აიმ კოხტა პრუწამ უნდა
მიპატრონოს მოხუცებულსა.

ელისაბედ. (იქით)

ფრიდონ თითონ მოსაღელელია და ის ეიღას მოუვლის?..
[ქმარს] მითომ, შენ რაღა გამდლები გინდა, რაღა დროს
შენი ძიძები არის?.. მაგრამ, თუ საჭირო იქნება, სოლომონ,
შენც მოგივლის და გიპატრონებს და ჩუპნცა!.. რაღა გაგი-
გძელო, მეც სიტყვა მიფუც სოლომონსა.

გრიგოლ.

აი, შენი რისხუა არა მქონდეს, რომ იმას აფ-კარგისა
არა შეეძლოს რა, და არც ქალი მიეციე!..

ელისაბედ.

შენი ნაქები ფრიდონ კი მე ეიცი, ოქროს კუბოს გაღ-
მოგედგამს!

გრიგოლ. (გაჯაერებით)

დედაცო, რა ეშმაკს აუტანიხარ! შენ ზგორღაც სი-
სნლი ადგომია გონია?!

ელისაბედ. (ქოქილას ბყრის ქმარსა)

ეუი შენ თიასა! შენი ნაყილი მოახლე თუ გონია!

გრიგოლ. [დაცინებით]

ფიციტ ქალბატონი შენახარ, ბედნიერი იქნება შენუ მომი-
ედები!. (მცირე ფიქრის შემდეგ) რამ გადაგრიბ, სიტყვა კი-
დეც მივეცი, აგრ საცაა მოეა და საქმესაც დაეაბოლაეებთ,
შენ რაღას ჩოჩქორობ?

ელისაბედ. (შრისხანეთ)

აბა აქ მობძანდეს შენი სხსიძო და თუ იმ ქაჩალს თა-
ეში ქოში არა ეჭკრა, იმისი ნათქომი ეიქნები!

გრიგოლ. [დაცინებით]

შორს თქვენი წყრომა, კნეინაე!. შორს! მეც კი არ გამა-
გდო საზლიდგანა?.. (ამ დროს ისმის ხველა და ფეხის ხმა.)

გ ა მ ო ც ს ა ღ ე ბ ა 2-რე

იგინივე და ფრიდონ (შემოვა მუნდერ ჩაცმული, მარცხენა ხელში უჭირავს პოტრფელი, მარჯვენა ხელში ჯოხი. მღაბლათ თავს უყრავს გრიგოლს.)

ჩემს სიმამრს და მამის მაგიერს, ეახლავარ უმორჩილესი შვილი! [აქ ელისაბედს დაინახავს, შეკრთება, თავს დაუყრავს და ეუბნება:] კნენაე, ჩემს თავს ახლა ვრაცხ ბედნიერათ, რომ...

ელისაბედ. [სიტყვას გააწყვეტინებს ფრიდონს.]

რომ ხელს აიღებდეთ ჩემზე, ძალიანი კარგი იქნებოდა!

ფრიდონ. (შეკრთომით და თავმდაბლათ)

კნენაე!.. რა გაწყენინეთ ისეთი...მე მეგონა...

ელისაბედ. (კიდევ სიტყვას გააწყვეტინებს ფრიდონს.)

მე მეგონა რომ თქვენ სრულებით ცოლს აღარ შეირთავედით, მაგრამ...

გრიგოლ. (სიტყვას გააწყვეტინებს ელისაბედს)

მაგრამ, ცოტასხანს რომ თავი დაგვანებოთ კნენაე, ძალიან კარგი იქნება.

ელისაბედ (წყენით)

თქვენ მაგაზედ, თქვენც რომ არ მითხრათ, შე თვითონ არ მესიამოვნება, თქვენს სპოზიციებში ყოფნა... [გაფა.]

ფრიდონ. (გრიგოლს განცეითრებით)

რაექნა, რაფაწყენინე კნინასა?!

გრიგოლ.

აბა, რა ყურს უგდებ იმასა!.. დედაკაცს ჭკუა ვინ მისცა, პამიშენის მზესა!.. ღაბღაღი გეთაყვა ფრიდონ.

ფრიდონ (დაჯდება)

შენ ნუ მომიცედე, თუ რომ შენთვის სიტყვა არ მომეცა, მე აქ ფეხსაც არ შემოედგამდი, ხომ იცი რამდენი საქმე მაქვს... (პორტფელზედ ანიშნებს) აი ჭკალს სამსახურში მივდიოდი... ეს ოცდა ათი წელიწადია არა მქონია მოსვენება!!! ერთიც ენახათ დამიძახებენ: ფრიდონ აქ მოგვხედე! ფრიდონ ეს გამირიგე. ფრიდონ, ამაში შეშეწიე... აქეთ ფრიდონ, იქით ფრიდონ, აი ფრიდონ!.. ყურთა სმენა აღარ არის! — მე თუ ან ყურთ დამაყოლა, ანთვალთ. იცი რისგან... ზოგი ამბობს ეითომც მოხუცებულობისაგანა... მაგრამ, რასა ბრძანებთ!.. მე ჯერ ორმოცდა თხუთმეტი სწლისაც ძლიერ ვიქნები.. ამთენმა ჯაფამ, ამთენმა ხალხმა გადამაყრუეს და თვალის ჩინიც წამართვეს!.. შენ ნუ მომიცედე, ეს უტყუარია!..

გრიგოლ.

მჯერა, მჯერა, შენ ნუ მომიცედე!.. მაგრამ იმას რაღასა ბრძანებ, რომ ყველასგან პატივისცემა გაქვს... ჩაი და

შაქარი მუქთი, პური და ღვინო, პარკით ჭრელი მანეთები.
ჰა?!...

ფრიდონ. (კმაყოფილებით მომღიმარე)
რაეჭნათ, მაშ რამ გეაცხოვროს?!

გრიგოლ (მხიარულებით)
მამაშენი ნუ წაგიწყდება, ერთი ის მიახმე, როგორ იყო?
გუდიო რომ წაბლი მოგიტანეს, ჰა?... ხა, ხა, ხა, ხა!

ფრიდონ (მხიარულებით).
ეჰ, ძველსა თავი დაეხანებოთ, ახალი ბძანე!

გრიგოლ
არა, თუ გიყვარდე, ერთა ისა სთქვი, როგორ იყო?

ფრიდონ.

რალა როგორ იყო, ერთს თბავდიშვილს საქმე ჰქონდა
ჩუბნსა... და მითხრა, ეს საქმე ჩემენ გადმოატრიალო
და ოცს თუმანს მოგართნეო. მცც, სწორე მოგახსენო,
სიტყვა მივეცო, გავიდა კარგა ხანი, საქმეც გაურიგე,
კიდევ გადამაწიწებ, ასე რომ, იმედი აღარა მქონდა
ფულის მიღებისა. ერთს ღამეს, ჩემი უფროსები დაპატიჟე-
ბულები მყვანან, ძალიანაც მხიარულობენ. ენახოთ, უცერათ
კარები გაეღო და ერთი გლეხი კაცი კი შემოეყუდა. ცალ
იღლიაში ტყე ამოუჩრია, მეორემიაც გუდა, ეკითხე: ეინა-
ხარ, რა გინდა მეთქი?—ასლან გეთაღმანაშვილის კაცი გა-
ხლავართო... ასლანმა მოკათხვა მოგახსენათო და ეს ღვი-
ნო და წაბლი მოგართათო. შენი მტერი, რომ ჩემმა

უფროსებმა მე სასაცილოთ ამიგდეს! მეც აპრუ აღარ გა-
ვიტყებ, ეოფერე ნ ა ჩ უ ქ ა რ ს ც ხ ე ნ ს კ ბ ი ლ ი ა ლ ა რ
გ ა ე შ ი ნ ჯ ე ბ ა მეთქი, შემოვატანინე სინი და უთხარ,
წაბლი წამოყარეთ მეთქი. ენახოთ ბატონო, ეს წაბლი რომ
დაიცალა, გუდის ძირიდან ჭრელმა მანეთებმა კი მოიღეს
ჩხრიალი!..

გრიგოლ. (გულით მოცინარს)

ხა, ხა, ხა, ხა, ხა, ხა. შერე? უფროსებმა რა გი-
თხრეს?

ფრიდონ

რა მითხრეს... ახა ფრიდონ, როგორ გეყადრება ეგე-
ნიო... აი-აქეთ, აი-იქით... ერთი ათი თუმანი იმათაც მიეჩხეჩე
ხელში ათიც მე დამჩა. ა. ა. ა! ასე კი გახლდათ, ჩემო
ხელმწიფე!

გრიგოლ. (მაღალის სიცილით)

ხა, ხა, ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! უცხო ამბავია, შენ ნუ მო-
მიკედები! ხა, ხა, ხა, ხა!

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა ვ-მე

ივანივე და გრიშა მოსამსახურე

გრიშკა (ბარათს შემოიკრუნს და მოართმევს გრიგოლს)

ნიკოლოზ ყიყვაძისაგან გახლავით [გაეა]

გრიგოლ (კითხულობს განცეფრებული, შეკრთება, შუბლზედ ხელს იტაცებს, ფეხზედ წამოდგება, გაივლის და-
გამოივლის და შემინებით წარმოსთქვამს

ეს რა ამბავი იქნება; ნეტა რა უნდა იყოს? შენ ჩემო
თავო, ხომ არაღინ მოჰკლამინა?!

ფრიდონ (ფეხზედ წამოდგება და გასტერებული.)
რა არი? რა ამბავია?!

გრიგოლ.

აი, ჩვენი ნიკოლოზ ყიყვაძე რას იწერება!.. (კითხულობს
ესლავ აქ მოდი, საშინელებას შეიტყობ, ქტყყანა ოხრდება,)
დავიღუბენით!..

ფრიდონ. [შემინებული]

ეაი შენ ჩემო თავო!.. უთუოთ ხოლერა გაჩენილა?!

გრიგოლ. (ჩაფიქრებული)

მარტო ხოლერას ვინ დასდევს, ნეტავი ჭირიც არ იყოს
და!.. უნდა წბვიდე მეტი გზა არ არის... ფრიდონ, უკაცრა-
ვოთ რომ ჩტყნი საქმე ესლა ვერ შევასრულეთ! ხომ
ჰხედამ დრო არა მაქტს. თუ გინდა აქ მომიტადე ან არა
და ერთს სხატს უკან მობძანდი და დაეგბოლოვოთ... მე კი
წაეალ, ერთი შეიტყობ რა ამბავი მომხდარა..

ფრიდონ.

მე. მაინც სამსახურში უნდა წავიდე ცოტას ხანს და

შემდეგ აქ გამოვივლი.

გრიგოლ.

უცხო იქნება; მაშ წავიდეთ!.. (ამ დროს შედგება და იძახის) გოგო! გოგო!

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ • 4-ზე.

ივინივე და ჯანვერდი.

ჯანვერდი. [გრიგოლს]
რას მიბრძანებთ?

გრიგოლ. (ჯანვერდის)

ეს არის მიედივარ და თუ ქალბატონმა მიკითხოს მალე მოვათლქო. შენც აქ ითახი მიაღებ — მოალაგე.

ჯანვერდი.

ბატონი ბრძანდები.

(გრიგოლ მიდის და ფრიდონ თან მისდევს, მაგრამ ხანდისხან უკან მიიხედავს და ჯანვერდის ყელს უწევს სიამოვნებით. გაელენ).

ჯანვერდი [მარტო]

ეინ იყო? რას იღრიჭებოდა და მესხეწებოდა? მეხი კი

დავყარე თავზე! გრიშას თუ ჰგენდა! რა საკვირველია!
ჩემი გრიშა! ენაცუალის ჯანგერდი! (დაფიქრდება) რომ
გავთხოვდები, პაწაწუნა შეილი მეყოლება, ერთი ბეწო!
კლავზედ რომ დავიწვენ და ჩავძახებ: ალუ! ალუ! ალუ!..
ვიშ რა კარგი იქნება! (ამ დროს ისმის მეორე ოთახიდან
ხმა კეკელასი): გოგო! გოგო! გოგო! (ჯანგერდი! ბატონო)
ხმა კეკელასი.

აქ შამოდი, სადახარ?

ჯანგერდი.

აქ გახლნაფარ. გოსტინაშა, ოთახს ელაგებ.

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა ნ-თე

იგინიფე და კეკელა.

კეკელა [შემოირბენს; შუა სცენაზედ რომ მოვა მიუბ-
რუნდება გოგოს და ეუბნება:)

ჩქარა, ჩქარა! კარები მოხუტე! ნახე მეორე კარებიდანაც
ხომ არაფერია მოდის?

ჯანგერდი. (კარებს ჰკეტავს)

არაფერია გახლავს.

ქველა [მეც მარჯათ სარკესთან, მატრიალდება, მოტ-
რიალდება და კაბას ისწორებს.
შემდეგ გოგოს.)

მიხდება განა ეს კაბა?..კარგათ მადგას?
ჯანყერდი.

უცხოთ გ.ხლაეთ კაბა კარგი ფერის. მაგრამ საქრმო-
რამ შესაფერი ვერ შეგხვდათ?

კეკელა. [ქოქოლას აყრის გოგოს]

უი, შენ თიასაი. რასაკვირველია, იმ ბებერს კი შევირ-
თავ! დედამ არ მიბრძანა, ნუგეშინიან, სოლომონს მიგ-
ცემო.

ჯანყერდი.

ბატონმა რაღა ბრძანა?

კეკელა. [წყენით]

ბატონს დაგიდე!..იმაღ რაც უნდა ბრძანოს!..მე სოლო-
მონს შევირთავ და ნახავ ქორწილში რარიგათ ჩამოუთლი,
(იმღერის) მაშინ დბუელი მე ლეყურათა, ფეხს ავაყოლებ
ანწუწურათა, (ამ სიტყვაზედ ლეყურს ჩამოუელის და დასძა-
ხის მზიარულათ:) თუ, თუ, უთუ, ტავტუუთუ! ტავთუუთუ,
თუ, თუ უთუ! (ბოლოს კიდევ სარკესთან მივა და კაეებს
ისწორებს.)

ჯანყერდი.

საპატარძლო ქალი ბრძანდები და ისევ კი გიჟობ ყმაწ-
ვილივითა.

კეკელა.

შეწეილი არა ეარ, მარა ეარ? — ფრადონის ხნისა ხომ არ ეიქნები? (გოგოს) თვალ ყური დაჭირე, არაეინ შე-
მოგვესწრას.

ჯანგერდი.

ვხლა ეინ მოვა. ამ სიტყვის შემდეგ კეკელა იმ რიგათ-
ვე ლეკურს ჩამოუფლის.

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 6-სე.

ბჳინიეე და სოლომონ.

[სოლომონ შემოვა და კეკელას რომ მოთამაშეს დაინახავს,
შედგება და შეჰკიელებს: (უი!) გოგოც დაიკიელებს და კარში
გაეარდება.

სოლომონ. [მწარის ღამილით და თავის ქნეით).

ჰეი კეკელო. კეკელო...ჩემი უბედურობა გიხარიან, თუ
შენი ბედნიერება?...]

კეკელა. [გაოცებით.)

რა უბედურობა? რა ბედნიერება?...]

სოლომონ. (ოხრით)

განა შენ არიცი... შენ გათხოვბენ და მე კა ღობეს გარე-
თა ერჩები. (სიმწარით) ახ, ღმერთო! რაღასთვს და ეილას-
თვს უნდა ეიკოცხო? ...რაღა დამაჩივია? — ან დამბაჩა, ან
წყალი!...

სოლომონ.

ღიას კარგი, მაგრამ, მამა შენი კი სხუას აძლევს შენს
თავს და წინ ეინ დაუდგება

კეკელა.

დედა?...

სოლომონ. [მეცა დიეანზედ დაჯდება დაღონებული].

ეინ მოიფიქრებდა რომ მე შენს თავს წამართმევდა ეინმე.

კეკელა. (შეწუხებით)

რაებს ამბობ?! გაგონილა!... მე დედამ არ მიბრძანა:
სოლომონის მეტი შენზედ ჯუარს ეერაეინ დაიწერსო?

სოლომონ (ოხრით).

ჰეი, კეკელო, კეკელო!... შენც იმთენი ემაწეილი ხარ,
რომ ეგ სიტყვა გჯერა?

კეკელა.

ამ ეილის სიტყვა უნდა დავიჯერო, თუ არ დედისა.

ეილაც ბებერი ფრიდონ? აქ თქვენსახლში ეიყაე თითქმის
გაზდილი. აქ ერთათ ეცამამობდით, მანამ სასწაელებელში
წავიდოდი; ახლაც შენი თავი დედაშენმა აღმიტყუა მამაც არ
იყო წინააღმდეგი, შინაურსაგით დავდიოდი და ახლს კი დაბ-

რუნდა ჩაღხი...ოჰ ღმერთო რაზედ დამალევენე ესეთი მწარე
ნალეელა? რა საათს შემამთხვიე!

კეკელა [მიეა სოლომონთან, მხარზედ ხელს დაადებს და
ვეღრების ხმით ეუბნება:]

რას ამბობ შენიჭირიმე?...რას სწუხარ? შენს თავს ვერა-
ვინ მომაშორებს, გარწმუნებ!

სოლომონ.

ოჰ, კეკელა! შენმა გაზდამ, ამ საქმეს ველარას უშე-
ლით...რატომ არ ჩამეოლავ?

კეკელა. (შეწუხებული)

დედა თუ კი იმას არ მიმცემს?

სოლომონ.

მამაშენს საქმე კიდევ გადაუწყვეტია და ხვალ ქორწი-
ლიც გექნებათ.

კეკელა. (მოუჯდება სოლომონს გვერდით)

მამა არ მომიკედვს, რომ მე ის არ შევიერთო! სოლო-
მონ...შენი ჭირიმე!..იმ ბებრის ხელში ნუ ჩამაგდებ!! ჩვენ
მზვარეულს წაყევები და იმას კი არა!

სოლომონ. [ტირილით]

მშობელო! რისთვისა მშობევი! კეკელა! — რისთვის გაგიცან?

კეკელა. (ტირილით)

სოლომონ! მოდი მომკალ! — მომკალ, თუ ჩემი სიყვარუ-
ლი გაქვს!..

სოლომონ. (ტირილით)

ეაჲ, კეკელო!.. ეაჲ, საყვარელო!.. ეაჲ!..

კეკელა. (ტირილით)

სოლომონ, შენიჭირიმე მომალ!.. საყვარელო მომალ!
(სელებს გაუშვებს) მოდი შე უღმრთო მომალ!..

სოლომონ. (ტირილით)

ეაჲმე ბედო! შე ჭანუსჯელო!..

გ ა მ ო ც ხ ა ღ ე ბ ა 7-დე

[იგინიე და ელისაბედ]

ელისაბედ (განცვიფრებული)

ეს რასა ეხედან?! რა ამბავია, რა ღრიალია?! სოლომონ
შენცა?.. რა დაგმართვიათ?! [კეკელა და სოლომონ ეფხედ
წამოდგებიან და ისევ ტირიან]

სოლომონ. [ტირილით]

როგორ არ ვიტყვო, კეკელას დამკარგავმა!

კეკელა. (დედას ეხვევა და ტირილით)

დედაე!.. აჲ სოლომონს მიგცემო?

ელისაბედ. [დაცემპირტებით]

ღრახ! მამ ეისაჲ.

კეკელა.

სოლომონი ამბობს, აიმ ბებერს ფრიდონს გაძლევნო!

ელისაბედ. (კეკელას)

სოლომონიც და შენც ორნივე სულგლები ხართ! მაშ
შე ცოცხალი აღარა ეყოფილვარ, თუ იმ კბილებ ჩაცვივ-
ნულს მიგცემენ..

სოლომონ. [მხიარულებით ელისაბედს]

მამ კეკელას ფრიდონს არ აძლევთ?!

ელისაბედ.

რას ემაწვილობ!

სოლომონ. (მიეზრდება ელისაბედს და ზელებზედ ჰკოცნის)

შენიჭირიმე, ჩემო დედაე, ჩემო მშობელო!

ელისაბედ.

თქუტუნ თქუტუნთვს იყბვით, მაგ საკმისა შე მკითხეთ.

ვ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა ზ-ვე

(იგინივე და აღექსანრე.)

აღექსანდრე. [შემოვა მდბლათ თავს დაუჯრავს ყველას
და ელისაბედს ეუბნება:]

ნათლიადედას ვახლავარ! ის ჩემი ნათლია კბცი კი, და-

კარგული იქნება.. როგორა ბრძანდებით, ნათლი დედა?

ელისაბედ. [ალექსანდრეს]

ოჰ, კნიაზო ეს საიდან გაჩნდი? რატომ ასე დაგვივიწყეთ? სადა ხართ ამთენი ხანი?

ალექსანდრე.

რალა სადა ვარ,-სოფელში ვეგდე აქნობამდის, უხნავი ერჩებოდი... ეხლაც ჯერ ვერ ჩამოვიდოდი შენ ნუ მომიტყულები, თუ კეველას დანიშნა არ შამეტყო... [სოლომონს მიუბრუნდება და ხელს ჩამოართმევს] ოჰ, სოლომონს გაუმარჯოს!

ელისაბედ. (განცეფრებით)

როგორ, დანიშნა?.. ეისზედ?

ალექსანდრე.

ვგ არეიცი.. და კიდევ იმისთვის გამოგეშურე, რომ გამეგო: ეის აძლევთ ჩემ ნათლულს. [კეველას] რასა იქ ნათლულო? ქმარი მოგინდა?

კეველა. (თავს ჩაღუნავს)

რას მიბრძანებთ ნათლიაეჲ. (გულზედ ჰკოცნის ალექსანდრეს)

ალექსანდრე. [კეველას თითით ემუქრება]

ოოოო! მენ ასე ქვეშ-ქვეშა რამ იქნები რომა.. (თვალეზი უყურებს) ვაჰმე ჩემო თავო! რატომ ვგრე თვალეზი დაწოთლგზი.. [კეველა ხმას არ იღებს, გაწოთლდება, თავს ჩაღუნავს და შემდეგ მეორე ოთახში გავა]

ელისაბედ. [ალექსანდრეს]

დახანდი, ყველას მე მოგახსენებ..(დასხდებიან) ბატონო! შამოველ აქა და შავხედე რომ სოლომონზედ ხელს იმეერს, ეს დარბაისლები ღრიალებენ. ვკითხაყ, რაამბაეიბ, რა არის მეთქი? კეკელა აეჯბნება რომ მე ფრიდონს არ შევირთავო..

ალექსანდრე.

აბა ფრიდონ?

ელისაბედ.

აიხ..ფრიდონ ხანგრძელადე არ არის? ბებერი მექრთამე.

ალექსანდრე.

ვიცი, ვიცი! მერე? იმას ვინ რას აძლევს?

ელისაბედ.

რა მოგახსენო?.. შენ ნათლიმამას ჰკითხე!.. ბატონო, ამოუტყნია, რომ ფრიდონს უნდა მივცე კეკელაო და ეგონებ სიტყვაც მიუცია.

ალექსანდრე [განცვიფრებული და მწუხარებით.]

ვაჰ მენს ალესანდრეს! აიბ ბებერს?.. ჩემი ნათლიმამა გადარეულია. თქუენმა მზემ, იმას ქალს კი არა, ჯორს არ მივცემ, ჯორი რომ შევანდეს!.. იმას უნდა კეკელა მისცეთ?!. კარგია, მამაშენი ნუწაგიწყდება!

ელისაბედ.

მერე, ვინ აძლევს?.. შენ ნუმომაკედები, რომ, თახეს მოვიკლამ და ქალს კი არ გავაუბედულოო

ნზედ ხელს იშვერს) აი, ჩემი სიძეც და ჩემი შვილიც! ეს
არას!

(სოლომონ წითლდება და თავსუკრამს ელისაბედს),
ალექსანდრე.

ჰოოო, მაგისი მეც ყაბული!.. სოლომონ კარგი ყმაწვი-
ლი კაცია და ღირსიც არის!

ელისაბედ.

შენი ნათლიმამა კი იწუნებსდა!

ალექსანდრე.

ეისაჲ. სოლომონსჲ. აბა რა!.. მოიცა, მე მოველაპარაკო იმ
სულელს!.. (ალექსანდრე ცოტას ფიქრს შეშდებ) მოიცა,
მოიცა. ერთე რამ მომაგონდა!.. [დაფუკრდება].. დიახ!.. სწა-
რეთ!.. ეს უცხოთ მომაგონდა!..

ელისაბედ, (მზიარულებით)

რა არი?.. რა მოგაგონდა?

ალექსანდრე.

შემდეგ მოგახსენებ.. ეგონებ ვიყო შემცდარი. აჭერუმ
გონებაე! (შუბლზედ ხელს დაიკრავს.) ახლა თქვენ აჭაური
ამბები მიანბეთ.. მე ხომ არა ვიცირა: ეს სამი თვე არის რაც
სოფელში ვარ.

ელისაბედ.

არცარა მე ვიცი, შენ ნუმომოკიდები!.. ახალი ამბები
სოლომონს ეცოდინება.

ალექსანდრე.

აბა ერთი მიანზე რა ამბაკია ქალაქში?

სოლომონ.

მშვიდობა... ახალი, არა ფერი. მხოლოდ ეხლა ერთი
ეს აქვს სალაპარაკო და სათამაშო: მზრუნვე სტოლები. მე
კი მაგოდენათ არ მივდე, რადგან უფრო სიცრუეს ჩა-
მოგაცხადებ..

ელისაბედ და ალექსანდრე (ერთმანთ)

რა არის, რა მოუგონიათ, რა სტოლებია?

სოლომონ.

პატონო, ერთი პატარა სტოლა გაუყეფებიათ... ემოდენა
იქნება... (ხელით აჩვენებს ზომას) ის პატარა სტოლი სამ-
ფეხა გახლავთ და ერთი ფეხი ცოტა მოკლე აქვს, რო-
მელშიაც კარანდაშია ჩარჭობილი. — დასდგმენ ამ პატარა
სტოლს ერთს დიდ სტოლზედ და ქვეშ ერთ თაბახ ქაღალდს
გაუშლიანო! ადამიანი იმ პატარასტოლზედ ხელებს დაწყობენ.
ჰნახავთ რომ, ის სტოლი პატარა ხანს უკან ტრიალს დაიწყებს
(ელისაბედ და ალექსანდრე პირჯერს იწერენ და იმასიან.)
აი, დიდება შენთვის ღმერთო! მოგახსენოთ.. შემდეგ, ვისაც
უნდა და ჩასაც უნდა ჰკითხავს იმ სტოლის და ის ვითომც
პასუხსა სწერს კარანდაშით..

ალექსანდრე.

რასაბრძანებ?

ელისაბედ.

ეს ეშმაკის მანქანება იქნება თქვენმა მზემმა!

სოლომონ.

რას ბრძანებთ. მგონია, სულ სიცრუე იყოს, თუმცა
ბერს ჭკუიანს კაცს კი სჯერა. მე კი, სწორე მოგახსენო,
არა მწამსრა იმისი.

ალექსანდრე.

თუ კი ჭკვიანებსა სჯერათ?

სოლომონ.

რაეჭნათი. ჭკუიანები, კაცი არ არიან? — განა ისინი არ
შესცდებიან?

ელისაბედ

ნეტავი ერთი მაჩვენა ის სტოლი.

სოლომონ.

ადილი სანახავია. მე მაქვს. თუ გნებავთ მოგა-
რთმევთ?

ელისაბედ და ალექსანდრე.

ერთი გვაჩვენე, მამა შერი ნუწაგიწდება!

სოლომონ.

ეხლავ მოვიტან თქვენმა მზემ. (გადა)

ელისაბედ

მოიტანოს ის სტოლი. ერთი, ჩემი ქველას გათხოვები-
სას ვკითხავ

ალექსანდრე.

ტყუილათ ნუ ირჯები.. ასეთი რამ მომაგონდა შენ ნუ მომიყვდები, რომ ჩემმა ნათლი მამაც დაიჟინოს კევ-
ლას ფრიდონს შეერთებო, მაშინაც მგონია, არ მოხერხ-
დეს...

ელისაბედ. (ლაპარაკს გააწყვეტინებს ალექსანდრეს)

უი, უწინამაც დღე დაეღვია...რაო? რაიყო? რა მოგა-
გონდა?

ალექსანდრე.

არ შეიძლება ნათლია თქვენი აქ დაეიბაროთ?

ელისაბედ.

ვისი ნათლია?

ალექსანდრე.

თქვენი.

ელისაბედ.

შენ არ მომიყვდე არ ეიცოდე ვინ არის ჩემი ნათლია..
ცხოვნებულნი დედს ჩემი კი იტყოდა ხოლმე, ნათლულს
დაიბადეო და იქ სეკლეტარმა მოგნათლაო მაგრამ, ვინ იყო,
რაგვარი იყო, არ ვიცი კეცელა არ მომიყვდებ!..და ან კი
რალას დროს ჩემი ნათლიის მოკონება, დედაქალა დაებერ-
დი....

ალექსანდრე.

შენ რა გენადღებდა!მე მინდა...მგონია მამიდა ჩემმა იცის,
ეხლა აქ არის შოდი მიესწუროთ აქ მოვიდეს!..

ელისაბედ.

შენი ნებაა, თუმცა კი არ მესმის რათ მანდა ჩემი ნათლიის ეინაობა.. წავიდეთ მეორე ოთახში, იქ დასწერე წიგნი.

ალექსანდრე.

წავიდეთ. (ავლენ).

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 9-რე.

ჯანვერდი. (შემოირბენს და ქალბატონის კინძისთავს
ღეძებს დახრილი).

ცეტო, სად გაჰყარდებოდა ქალბატონსა?..რა ფანტია რამა
ბრძანდებან..

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 10-თე.

[იზივე და ფრიდონ.]

ფრიდონ. [შემოვა ჩუმათ; ჯანვერდისთან მივა და კალ-
თას გამოსწევს).

მშენებელი... აგრე სიარული წელს აგატეებს.

ჯანვერდი. [დაიკიელებს]

უი!.. (მედგება თავ ჩალუნული და წაიხუტებუტებს:) თვა-
ლიმც დაგიდგება!

ფრიდონ.

რას ეძებ, ჩემო კარგო.

ჯანვერდი.

ქალბატონის ქინძისთვის.

ფრიდონ. [ღიმილით და გაგრძელებით]

ქინძის..თვის?.. [ეალერსება ჯანვერდის] რასა სჭამ რომ
აგრე ლამაზი ხარ?

ჯანვერდი (იძულებით)

იქით ჩამომეცალე! თვალიმც დაგიდგება!

ფრიდონ.

რატო, ჩემო კარგო? — მე შენ გაქვებ და შენ კი მწყეელი.

ჯანვერდი.

არ მინდა თქუტსნი ქება.

ფრიდონ.

მაშ ეს მაინც მითხარ: ბატონი შინა ბრძანდება?

ჯანვერდი.

არა?

ფრიდონ. (თავისთვის ამბობს)

ეტყობა ჯერ არ მოსულა, (ჯანვერდის) არც ქალბა-
ტონია შინა?

ჯანვერდი.

შინ გახლავთ.

ფრიდონ.

სულის კოლოფი?

ჯანვერდი. (სიცილით)

ქა! სულის კოლოფი ეილბ არის?!

ფრიდონ.

კეკელა!... ჩემი პატარა კეკელაცა.. (სიამოვნების ღრეჭით)

ჯანვერდი.

უწინამც დღე დაგელიოს!.. [ფრიდონს] თქვენი რათ იქ-
ნება?

ფრიდონ. [სიამოვნებით]

ის ჩვენ ვიცით!.. [შიახლოვდება ჯანვერდის] ჩემო ცუგრუ-
მელავ!..

ჯანვერდი (წყენით)

იმისთანა ქალს ირთავთ და მე კი შეარბიყებთ?.. [იქით]
გამოსკდა გონება!..

ფრიდონ.

მზითეში ხომ შენ წამოჰყეები, შე შენი ბატონი შეეიქ-
ნები, მაშინ უყურე შენს თამბასს.

ჯანვერდი (ხმას არ ჰცემს, ქინძის თავს ეძებს)

უი შენ კი გენაცვალე!.. ეიზონე. (აიღებს ქინძის თავს)

ფრიდონ. (გახარებული)

ვის ენაცვალე!!

ჯანვერდი.

ვისაც მე მინდა!.. [გაფარდება]

ფრიდონ. (პუბლიკისაკენ)

ჯეარს რომ დაეწერ, იმ ღამეს რეებსა ეიქ? მაგრამ რაუნდა ექნა? მე რაღა შემძლიან?.. ლეკურს ვერ ვათამაშებ, ღვინის სმას ვერ შევიძლებ, გალობა მე არ ვიცი და სიმღერა.. კადრილი რომ ვიცოდე, კადენ კარგად იქნებოდა: ვიტან ცივბდი მაინცა, ხომ სიარულის მეტი არა უნდარა?.. მაშ რა ექნა? ქაღალდი ვითამაშო?.. რაღა მიქნია!.. მე იქ დაეჯდე, ფულებიც წაეგო და ჩემს ცოლს კი სხვა ვარსიყებოდეს! უკაცრაოთი.. [მცირეს ხანს შემდეგ] ნეტა ვიცოდე, ეხლა კეკელა რასა შერება?.. (მივა იმის ოთახის კარებთან და იყურება ჯუჯრუტანიდგან; შემდეგ გამობრუნდება) არა სჩანს რა!? (კარებისაკენ) კეკელჯან! შენი სულისა შენი!.. დღეს დაკაბოლოვებ შენს საქმესაც!..

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 11-ტე.

იგნივე და ალექსანდრე.

ალექსანდრე.

ფრიდონს ეახლავარ! აქ რას უზიხართ მბრტო?..

ფრიდონ.

ოჰ, ალექსანდრე, თქვენა?!. გრიგოლს ვედი, საქმე მქონდა.

ალექსანდრე. (ფარისევლობით)

ჰო, ეიცო რაც საქმეა.. ამომილოცავს, უბედნიერესო ბედნიერებაგან!..

ფრიდონ. (კმაყოფილების ღიმილით)

რაო, რას მილოცავ? მე არა ეიცო რა!

ალექსანდრე.

რაღადროს დამალვია! კეკელს კაი ქალია, მაგრამ შენ ცღირსეული კაციხარ.

ფრიდონ.

ენ გითხრა? შენც გცოდნია, რონ ლხპაჩაჲ გეაქვს?

ალექსანდრე.

მე კი არა, მოელმა ქვეყანამ იცის!.. დამალული აღარა არისრა.. საქმეც გაგითაყვებიათ.

ფრიდონ.

ჰო, მაგრამ, ჯერ მზითეზედ გეაქვს კიდენ მოსალაპარაკებელი.

ალექსანდრე.

შენ რაღა მზითევი გეჭირება დალოცვილო! ფულით საესე ხარ..

ფრიდონ.

მართალია, მაგრამ, ახლანდელს დროში შეილებს კარგო გაზდა უნდა.

ალექსანდრე. (იქით)

ამას შეილების იმედიც ჰქონია! ქრთამათ თუ აიღებს

არ ეცი, თორემ, სადღა ეყოლება ამას შეილი.. მაგრამ მეგობრები თუ შეეწევიან!.

ფრიდონ.

რა ბრძანეთ?

ალექსანდრე.

არაფერი.. შეილებს გაზრდაზედ ვამბობდი.. ეხლა განათლებამ შორს წაწია. აი, მაგალითათ: ერთი სტოლი მოუგონიათ, რომელიც გიპასუხებს, დაგიწერს პასუხს რასაც ჰკითხამთ...

ფრიდონ (განცეფრებული)

რასა ბრძანებთ?!

ალექსანდრე

ჭეშმარიტს! აი, ეხლა სოლომონ მოვა და თან მოიტანს.. თურმე სამი ფეხი აქვს და ერთი ფეხის მაგიერ კარანდაშია; დაადებენ ხელსა, დატრიბლდება სტოლი როგორც ჩარხი და დაიწყებს წერას..

ფრიდონ [ჩაფექრდება; შეჰდგ იქით]

ეს შტუკა იქნება რამე.. (ფიქრობს) კარგი აზრი მომივიდა!.. [ალექსანდრეს] ჰო! ეცი, ეცი! მე სხვა მეგონა რამე!.. მაგ ნაირი სტოლი მე თვითონა ენახე, გასასტუმრებელს ამბობსა სწერს..

ალექსანდრე

როგორა?

ფრიდონ.

როგორა და ასე რომ... დიდი რამეები გამოდის იქი-
დან... მკითხავეც აღარ არის საჭირო. [იქით] ერთი ესენი
თუ არ დაეატყუე, არ იქნება! სამოცი წელიწადია ქვეყ-
ნას ებატყუებ, ერთხელ ესენიც მოვატყუო კეკელას გულისათვის,
რა იქნება?.. მოდი ხელით დაეწერინებ ძალათ რაც მომიხ-
დება და რაც სასარგებლოთ დამირჩება... (ალექსანდრეს) გა-
ზაოცარს საქმეებსა ჰწერს..

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 12-ტე.

ივინივე და ელისაბედ.

ელისაბედ. (ალექსანდრეს)

ბიჭი მობრუნდა მამიდა შენს სალომესთან გაეგზავნეთ
შემოუთელია, ესლავ მოვბლო. (ფრიდონს) იჰ, თქუცნც
აქა ბძანებულხარო? ჩემი სულელი ქმარი კი არ მოსულა?
ალექსანდრე.

ჯერ არ მობრძანებულა.. ერთი ყური უგდეთ ფრიდონს.
რაებსა ბრძანებს იმ სტოლისას..

ელისაბედ.

რასა ქა!

ალექსანდრე.

საშინელს საქმეებს ამბობს.

ელისაბედ.

კუდიანობა იქნება რამე, თქვენ ნუ დამეხოცებით! (ფრიდონს) აბა გვიბრძანეთ, რა ამბაია- ეგ რაღა ეშმაკი გაგეჩნია.

ფრიდონ.

საჯირველი საქმეა თქვენ ნუ დამეხოცებით! მე რომ არ მენახა არ დავიჯერებდი. გუშინ შეველ ერთი ჩემის ნაცნობისას.. შეახედე იქ სტოლს ატრიალებენ. ერთმა ქალმა ჰკითხა: ჩემი ქალი როდის გათხოვდებაო, სტოლმა დაწერა: როცა შენ მოკვდებიო..

ელისაბედ.

ნუ მიბრძანებ, მამიმენის მზეს?.. აი დიდება შენთვის ღმერთო! სწორეთ მანქანება რამეა. ფუ ეშმაკო ფუ ეშმაკო...

ალექსანდრე.

აი დასწყელოვს ქრისტემ!..

გ ა მ ო ც ხ ა ღ ე ბ ა 13-ტე

იგინიე და სოლომონ.

სოლომონ [პატარა სტოლი უჭირავს ხელში; თავს და-
უკრავს ყველას და შემდეგ ელისაბედს ეუბნება.]
აი, ბატონო, ის სტოლი მე რომ მოგახსენებდით
ელისაბედ.

უი, ჯა! ეგ არის ის მანქანება?!

სოლომონ.

არც მანქანება არის და არც არაფერი. (მიაწედის სტო-
ლს ელისაბედს) აი, ნახეთ, ბატონო, უბრალო ხის პატარა
სტოლია, ბაღების სათამაშოს ჰგავს.

ელისაბედ.

(შეკრთომით უკან დაიწევს) იქით, იქით? ჩემთან არს
ღმერთი!.. [პიჯვარს იწერს].

სოლომონ.

მაშ რაღათ მომატანინეთ, თუ კი აგრე გეშინოდათ?

აღექსანდრე.

იქნება საშიშია მაგის ხელის მოკიდება?

ელისაბედ.

მე რა ვიცოდო თუ გმჟიკის მანქანება იყო და მაგდენი
ოხებაზობა შეეძლო ერთი ბეწო ხის ნაფოტს.

ალექსანდრე. [მივა და ახლოს ჩხრეკს].

რა ლამაზი ყოფილა.

ფრიდონ.

აქ მიბოძეთ, ბატონო, ეხლავე გაჩვენებთ მაგის თვისე-
ბას და ღირსებას.

სოლომონ.

(აძლევს სტოლს) აი, მიირთვით, მე კი პატარა ხან გა-
ვალ და ისევ გიახლებით. მიდის კარებისკენ).

ფრიდონ. [პატარა სტოლს დასდგამს დიდს სტოლზედ და
პუბლიცისკენ].

ჩემი დროც ეხლაა!.. თუ მოვთინთლამ ამით ახლა!..

ელისაბედ. (წამოხტება და დაიკიელებს) უა, ქა! ამ გშ-
მაკებს სინაბარას დაერჩე მარტო?

სოლომონ. (ისევე მობრუნდება) რა არის, რისა გეშინი-
ანთ? აიღებს პატარა სტოლს და მიაქვს ელისაბედთან).
აი, ხომ ჰხედავთ, სტოლია.

ელისაბედ (შემკრთალი ხელს აუჯრავს) აქით, დედაშვი-
ლობასა!..

სოლომონ და ფრიდონ იცინიან.

ალექსანდრე.

რა არის აქ სასაცილო, რომ იცინიან?—რომ გამოეარ-

დეს ქაჯი დაეცეს!—ხომ მოკედა, დედაჟიცი?!

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 14-ტე.

იგინიე და გრიგოლ.

გრიგოლ.

ოჰი თქვენც გაგიჩენიათ ეგ სტოლა? (ელისაბედს) სპეციალური არ არის?

ელისაბედ. (დაცინების სახით)

მარტო შენ მეგონე გასაყვირეელი ქვეყანაზე და ახლა შენზედ მეტი ეს გამოჩენილა!

გრიგოლ (ელისაბედს)

შენ ხუშრობ და მე ეხლა ასეთი გასასტერებელი საქმეები გე მოგსთნა სტოლისაგან, მამა ჩემი არ წამიწყდება რომ, ყბალამ არ გადვირიე.. ბატონო!.. რაებსა სწერს ეგ შეჩვეუებული, არ გაგონილა!.

ალექსანდრე. (გრიგოლს)

მართლა ბრძანებთ?

გრიგოლ.

მართლა შენ წუ მომიკედები!

ფრიდონ [გრიგოლს]

მაგისათჳს თუ მძახოდენ წელან?

გრიგოლ. [ფრიდონს]

ღიახ!

ელისაბედ.

მე კი შიშისაგან მთავარი სული დამელია და!..(გრიგოლს)
რაო, რასა სწერს?

გრიგოლ.

ეინ მოსთელისი [ფრიდონს] ერთი აჩვენე ამას) [ცოლზედ
ანიშნებს] მამაშენი რუ წაგიწყდება!..

ფრიდონ

ბატონი ბრძანდებით! (ყველას] აბა დაბრძანდით! [ყველანი
დასხდებიან, სოლომონის მეტი.]

სოლომონ.

[მოთმინებიდან გამოსული გრიგოლს:] ბატონო, ბაღღე-
ბი ხომ არა ხართ?.. მაგ სტოლს როგორ აყალიბართ?..
სამაგისაო რომ არა არი რა და ბრც წერა შეუძლიან, ეინ
გაცრუებთ აგრე უწყალოთაჲ.

გრიგოლ. [წყენით]

არა, როცა გინდა, ბაღღეები ვართ და როცა გინდა
დარბაისლები!.. ამ სტოლის საქმეში კი ნულარას მეტყევი..
ჩემის თვალით რომ არ მენახა, კიდევ დაგიჯერებდი რა-
სმეს...

სოლომონ. (მივა და მდივანზედ დაჯდება გაბუტული)

ჩქენი ნებაა. არა მკითხე მემამეო, მიტყუებ და მიაგდეო.
გრიგოლ. (ფრიდონს)

აბა ერთი დაუტრიალე ჩემს ცოლს...ერთი მაგანაც ნახოს ვგ
საქმე...

ფრიდონ.

ორთავე ერთათ უნდა ღბეიწყოთ და მას უკან მარტოთაც
შეიძლება.

გრიგოლ.

ჰო და, როგორც იცი ისე ქენი.

ელიზაბედ.

თქვენ არ მომიცედეთ მე ახლოც არ მივეკარო მაგ
სტოლსა!

ფრიდონ.

ერთი ორი თხზახი ქალაღლი მიბოძეთ.

გრიგოლ. (ალექსანდრეს)

შენ გარდას შედი კეკეს ოთახში და გამოიტანე (ალექსანდრე
წამოდგება და გავა.)

ფრიდონ.

[გრიგოლს] ბატონო გრიგოლო! ბარემ გაგვეთაყვებინა ჩვენი
საქმეც, ხომ ჰხედამთ რა ცუდი დროება მოდის?!

გრიგოლ.

რა არი, რა სული წაგივიდა?! აი, ახლავ გავათაყვებთ...
ბარემ სტოლსა ვკითხოთ: ენახოთ რას გვეტყვის?..

ფრიდონ. [გირიგოლს]

თქვენი ნება არის (იქით) თუ კი აგრეა, ახლა მე ვიცი, რასაც
დავაწერინებ!

სოლომონ (იქით ფრიდონზედ.)

რა პბდლეცია?...

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ზ ა 15-ტე.

იგინივე და ელენე.

ელენე. [ქალაღი უჭირავს ხელში; ჩქარის ლპპარაკით]
უი, ქა! აბა მაჩვენეთ რა სტოლია?. ალექსანდრე რომ შა-
მოვიდა ქალაღლისათვის, მაშინ შევატყვე მაგ სტოლის აქ
მოტანა..

ელისაბედ.

ოჰ, ელენე, შენა? აქ მობრძანდი, ჩემთან დბრძანდი!

გირიგოლ. [ელენეს) ძძახალს ეახლაეარ! ოოოო! რასაკვი-
რეელი სტოლია და! შენისთანა ქერიების ხელი იცის!..

ელენე. [ღიმილით)

უი, ქა! როგორაჲ.

გრიგოლ.

აი, ჰნახხამ როგორაცაა ჰკითხე რამე!.. მაგრამ ჯერ
შეპაძნდით, შენ და ფრიდონმა ერთად დაატრიალეთ და
შემდეგ ეკითხოთ.

ელენე. [წინ წადგება ფრიდონისკენ]

აბა როგორა?

ფრიდონ.

აქ შობიდანდით.

ელისაბედ. [ელენეს]

არ გეშინიან ქაჯ.

სოლომონ. [იქით]

რა სულელი ხალხია! [ელენე და ფრიდონ ხელებს აწ-
ყოზენ სტოლზედ: ელენე იცინის].
ფრიდონ [ელენეს]

სად მიგაქვთ ხელები? ნეკი ნეკზედ უნდა მოგაბჯინოთ...

ელენე [ხელებს მოსწევს]

აი, ბატონებო, ჰხედავთ? დაიძრა, დაიხრა, დატრიალდა
სტოლი!..

ელენე. (იცინის)

უი, ქა! დატრიალდა!

ელისაბედ (შორიდგან გამოსცქერის და პირჯვარს იწერს)

წმინდა არს! წმინდა არს! წმინდა არს? ეშმაკი დასწყევლე
უფალო!...

გრიგოლ.

აკი მოგახსენებდით... (ელენე გაიყისკისებს და თავს დაანებებს სტოლის ტრიალს)

სოლომონ წამოდგება და დადის; პუბლიკისკენ) ოჰ, რა ბრიყვები არიან... როდის განათლდება ჩვენი ხალხი.

გრიგოლ [შესძახის ალექსანდრეს მეორე ოთახში) ალიქსანდრე! ალექსანდრე.. აქ გამოდი უყურე და.., (ისმის ხმა ალექსანდრესი:) მოედივარ, მოედივარ!.

გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა 16-ტე.

ივინივე და ალექსანდრე.

ალექსანდრე.

აბა რას შერებიო..

ელისაბედ. [ალექსანდრეს]

უი ქა! სალომე? რა იქნა? რატომ არ შემოვიდა?

ალექსანდრე.

აგერ ისინიც მოდიან.

გ ა მ ო ს ე ლ ა 12-ტე.

იგინიე, სალომე და კეკელა.

სალომე (რომ შემოვა კეკელანი თავს დაუკერენ ამას, კეკელას და სალომეს მიესალმება ელისაბედ).
ემაღლობ ღმერთს მშვიდობით ბრძალებით ჩემო მულის-წულო!

ელისაბედ.

გმაღლობთ რომ გეღარსეთ თქვენი ნახვა...თუ არ მო-
პატუებით, ხომ არ მობრძანდებოდით? დაბრძანდით ბა-
ტონო, თქვენი ჭრიმეთ.. [დსსდებიან].

სალომე. [ელისაბედს]

რაექნა, რაღაც ნიერასის ქარები დამჩემდა, სულ ვეღარ
დაედივარ.. ეხლაც კეკეს ნიშნობის აშბაფი შევიტყე და იმას-
თვს უფრო წამოველ.

[ფრიდონ და სალომონ ერთმანეთს გადაჰხედვენ მრის-
სხანეთ).

ელისაბედ. (სალომეს)

ჯერ არა თქვენ ნუ მომუქედებით, მაგრამ.

გრიგოლ [სიტყვას გაგწყვეტინებს ცოლს და ეუბნება
სალომეს:)

მაგრამ, ამალამ კი გაუთაებთი.

სალომე. (გრიგოლს)

ვის აძლევ?

გრიგოლ.

ვისაც აის სტოლი მისცემს.. [ანიშნებს პატარა სტო-
ლზედა.)

სალომე.

თქვენცა გქონიათ ჯდო ქარი, სტოლი, მოდნათ, რომ
შამოულიათ?..

გრიგოლ. (სალომეს)

ღიასი. [ფრიდონს) აბა მოჰყე!

ფრიდონ [ელენეს)

აბა მობრძანდით. (ელენე მივა ფრიდონთან და ისევ
მოემზადებიან სტოლის სატრიალებლათ) მოსწით, დალოც-
ვილო ვგ ხელები აქეთ: ხომ არ მოგკენეტაჲ?..

ელენე. [წასწევს ხელებს]

ისევ ისე უნდა მომაბჯინოთ?

ფრიდონ.

ღიასი.

ელენე.

ქა! — რაღაც ჟრიატელმა დამიბრა ტანში!.

ფრიდონ.

ეგ სხვა მიზეზი იქნება.. მაგრამ, აი, დაიწყო, დატრია-
ლდა...

გრიგოლ.

აი, უყურეთ, როგორ ჩამოუარა!

ალექსანდრე.

აბა იმე! ე რა ყოფილა, თქვენი ჭირიმეთ!.. აა, დიდება
შენთვის ღმერთო..

(ელისაბედ და სალომე წაშოდგებიან და შორიდგან განც-
ვიფრებულნი უყურებენ; სოლომონ და კეკელა ერთათ
დგანან, ლაპარაკობენ; სოლომონ ჩუმათ უხსნის კეკელას-
თვსებას სიტბოასა და მის მოქმედებას სტოლზედ და ბორც
მოქმედებას ფრიდონისას ამ შემთხვევაში.)

ფრიდონ (ელენეს.)

ახლა, თქვენ საჭირო აღარა ბრძანდებით.. თავისუფალი-
ხართ... (ყველას) ეის რა გნებაეთ? — ჰკითხეთ სტოლსა...

ელენე (ფრიდონს.)

აბა თუ გამოიცნობს, ჰკითხეთ: მე რა ხილი მიყ-
ვარს?

ფრიდონ. (ელენეს)

ბატონი ბრძანდებით!.. აი, სწერს..

გრიგოლ. (მზიარულათ]

ერი ჰა! გაუსო სტოლმა ხელი!..

ალექსანდრე.

ეს რასა ეხედავ? მართლა ჰყვარს!!.

ელისაბედ.

წმინდაარს. წმინდაარს!

სალომე.

ფუ ეშმაკო, ფუ ეშმაკო!

(სალომონ თაეს იქნევს მძულვარის სახით; კეკელა განცვიფრებულია,)

გრიგოლ. (ფრიდონს)

დადგა?

ფრიდონ.

დიახ, გაათავა და იმიტომ.

ელენე.

რა დასწერა? რა გყვარებია?

ფრიდონ. [გამოიღებს ქაღალდს და წაიკითხამს]

ქორთა კიტრი.

გრიგოლ. (ელენეს)

ოჰ! კი ტრი გყვარებია?

ელენე. [სიცილით]

სუს, რა პასუხია!.. სულაც არა, თქვენმა შვიმ!

ალექსანდრე.

აი, დასწყევლოს ღმერთმა!

ელისაბედ. [ელენეს]

ქ! ებ რაღა საკითხი იყო? — რაც ხოლი გყვარდა შენ
თითონ არ იცოდა? — სხვა გეკითხა რამე?..

ალექსანდრე. (ფრიდონს)

აბა ჰკითხე: ჩემი მოუზრავი ერთგულია, თუ არა ჩემი?
(ფრიდონ. ატრიალებს სტოლს და აწერინებს)

ალექსანდრე.

ერი ჰა! ლატრიალდა ჯარა!.. გაბაბა, გააბა... აცა!... შედგა.
ფრიდონ. (გამოიღებს ქაღალდს)

გაათავა.

ალექსანდრე!

რაო, რა სწერია?

ფრიდონ (კითხულობს)

პლუტი, ორგული, მუხანათი: პურსა გპარამს და ღვი-
ნოსი..

სოლომონ [იქით ფრიდონზედ]

თუთონ შენ პლუტო, ცრუო და ბოროტო!

ალექსანდრე. (მოჩქარებით)

მართალი დაუწერია: მეც შეევამკნივე მამა არ წამიწყდება.
ხვალვე გაეგდება!..

გრიგოლ.

კარგი მოუზრავი გყოლიათ? ხა, ხა, ხა, ხა,

გრიგოლ (ფრიდონს)

აბა ერთი ჰკითხე: ჩემ კეკეს ვინ შეირთაშნ?

ფრიდონ [ჩაახველებს და აჩქარდება]

ენლაე, ენლაე! (დააწყებინებს სტოლს ტრიალს, და სტო-
ლიც ჯღაბავს; სოლომონ შუბლზედ ზეღს ისომს და მრი-
სხანეთ იყურება მოშორებილ)

ალექსანდრე. (ფრიდონს)

დადგა კაცო, დადგა!

ფრიდონ.

დიახ, გაათბე!

სოლომონ [იქით]

მერზავეც!

გრიგოლ (ფრიდონს)

რბო, რა სწერია?

ფრიდონ (ქაღალდს აძლევს)

აი, წაიკითხეთ.

ალექსანდრე (მიაშურებს, გამოართმევს ქაღალდს და კი-
თხულობს:] ფრიდონ ხაგრძელადე შეირთავს უსიკვდლოთ.

გრიგოლ (მესძახებს)

აუი ესტყვი: ამას ველარა მოჰდღისრა მეთქი!

კეველბ შეჰკველებს, ჩაჯდება დედასთანა.

ელისაბედ. (განჩხლებული)

სულაც არა, თქუტუნმა მზემა! . . გვირგვინი ზე-
ცადგან უნდა იყოს ნაკურთხი, თორემ ქაჯებისაგან
გვირგვინი კი არა, შავი მიწაც არ მინდა ნაკურთხი...და ან
მაგ ნაფოტას ნაჯღაპოთ ქალ, როგორ გადუვაგდებ!..

სოლომონ. (მიეა ფრიდონთან და ეუბნება)

ქმარა ამთენი თქვენი მასხარობა, რომელიც აღარ შეგ-
ფერისთ. სარკეში მაინც ჩაიხედეთ.. სიცრუით საესეს რაღა
ცრუის მოგონებბ ეჭირებბა!..

ფრიდონ. [აჩქარებით]

ვისხედ ბრძანებთ მაგას?..ვის უბედაეთ?..ებლა სად ეარ და
ან ვისი პატივის ცეშა მაქეს თორემ, მე გაჩვენებდით რითაც
ეარ საესე!..

სოლომონ. [გრიგოლს]

მიბოძეთ აქ ეგ სტოლი!

ფრიდონ. [უკან დაიწევს]

სტოლს მარტყაეთ?!..მკლაეთ?!

სოლომონ [აიღებს პატარა სტოლს და
ალექსანდრეს ეუბნება.]

გნებაეთ ცითხო: ფრიდონი როგორი კაცია?

ალექსანდრე.

თქვენი ნებაა.

(აქ ყველანი იძახიან.) რა ამბაეია. რა შფოთია? რადროს
ჩხუბია? დაჩუმიდით! როგორ გეგადრებბთ!.. [ალექსანდრე
ყურს არაეის უბდებს, სტოლს დაატრიალებს და აწე-
რინებს.]

ალექსანდრე.

აცათ, სტოლი სწერს!.. აი, დადგა, გაათაეა... (სოლო-
მონს) რა დაწერა?

სოლომონ. (ალექსანდრეს აძლევს ქაღალდს)
აი, წაიკითხეთ.

ალექსანდრე (კითხულობს)

ფრიდონ ხანგრძელადე დიდათ მოუძღოურებული კაცია,
70 წლისა, ბრიყვი, გაუნათლებელი, მეჭრთამე...

ფრიდონ [აჩქარებით სოლომონს)

მაგას სტოლი ვერ დასწერდა: სტრუობთ!

სოლომონ. [ფრიდონს)

ნუ ფიცხობთ! ისე დასწერა, როგორც აქამდინა სწე-
რდა...

ფრიდონ.

აქამდინ მე ვხუმრობდი..

სოლომონ.

ახლა მე ვიხუმრე, მაგრამ მართალი კი დავსწერე!

ფრიდონ.

ეიცი რისთვისაც გეწვისთ გული, მაგრამ...

კეკელა.

ჩემია, ჩემი. [გრიგოლზედ ხელს იშვევს) ეს კი მე მაძ-
ლევს და შენ წადი და ირავაე!

სოლომე. (წამოადგება)

ქა! რა ალიაქოთი შეგიდგათ? რა ამბავია? რაზედ ჩხუ-
ბობთ?

ელისაბედ (სოლომეს)

რაზედა და, ამაზედ რომ კეკელას მე ამ სოლომონს

ეძღვე და მამა კი — ფრიდონს!..

სალომე [მუხლებზედ ხელს იცემს]

უი ჩემს თავს! როგორ თუ ფრიდონს? მე რამთენჯერ-
რმე ყური მოვარ და რაღაც ხუმრობა მეგონა და თურმე
თქვენ ეს სულ ყველა გარეულ ხართ!.. მაში ჩემის საფლა-
ვის წებ ჭკუზე შეშლილი ხართ!.. [ფრიდონს) აბა აქეთ
მობრძანდით, თუ უკაცრაოთ არ ვიყავი (ფრიდონ წინ წა-
მოიწევს) თქვენ ირთავთ კეცელსა?!

ფრიდონ [ღიმილით)

ღიახ! ღიდის სიამოვნებით!

სალომე (თავს გაიქნევს აქეთ იქით და ფრიდონს ეუბნება)

თქვენ ან ჭკუა დაკლებიათ, ან მეხსიერება, ან თვალში
სინათლე..

ფრიდონ (განცეითრებული)

როგორა? — მე ეგენი არც ერთი არ მაქლია!.. და ან
რათ წებულობთ რომ მაგას მიბრძანებთ?

სალომე (ელისამედზედ მიიშვერს ხელს და ჰკითხავს
ფრიდონს).

ეს ქალი ვინ არის?

ფრიდონ.

რა კითხვა?

სალომე.

არა, ვინ არის?

ფრიდონ.

კნენა ელისამედი ბრძანდება.

სალომე (დაცინების სახით)

როგორ გამოიცნაო?

ფრიდონ.

ჩემი დედა.. ჩემი სიდედრი იქნება ამ დღეებში.

სალომე. [ჩქარებით]

შე ჩერჩეტო, ვინ არის მეთქი?

ფრიდონ.

აკი მოგასვენეთ..

სალომე.

არა! მე ვხედავ რომ თავი გამოგეფიცია!.. ეს მაინც მითხარ მე ხომ მიცნობ?

ფრიდონ.

რა საკვირველია...

სალომე.

მადლობა ღმერთსა!.. ბხლა ეს მოიგონე მაინც: ივანე ზარაძეს ხომ იცნობდი? შუამაელათ რომ დამაყენე შვილი ღმერთთაღმოსო.

ფრიდონ.

ივანეს? ჩემს ნათლი მამას? როგორ არა! საწყალი დიდი ხანია გარდაიცვალა: კაცი კაცი იყო!.. ჩემი ნათლი დედაც თან გაჰყვა; ვგონებ ჩემი ნათლულიც მალე გარდაიცვალა, თორემ როგორ არსდა ენახადი?..

სალომე.

აჲ გითხარ თვალები დაგდგომია შეთქი! [ელისაბედზედ ხელს იშვერს] ეს იფანე ზარადის ქალი არ არის? შენი ნათლული? და შენ კი ამის ქალს ირთამ, შე უღმრთო?

ფრიდონ (შუბლზედ ხელს იტაცებს, დაიხოქებს და თავ-
ლებ დაჭყეტოლ და გულ ხელ დაკრეფილი)
ნუ მიზრძანებთ, მამი თქვენის მზესი. როგორაჲ. მართალს ბრძანებთ!!

ელისაბედ (ფრიდონს)

ოჰ, ნათლია ჩემი ადღენგრძელოს ღმერთმა! [მიეა და გულზედ ჰკოცნის; ფრიდონ ისევ ისე დაჩოქილია)

კრიგოლ. [იქით]

შე და ჩემმა ღმერთმა ამას ქალი არ მიეცემოდან. [ფრიდონს] ისე როგორ გამოგასულელა ჩემმა წმინდა გიორგიმ რომ შენი ნათლულიც აღბრ განსომდა?!

ალექსანდრე (ფრიდონს, რომელიც ისევ დაჩოქილია და თავ ჩაღუნილი)
თავ ჩაღუნილი:]

კაცო! კიდევ კარგი რომ მამიდა ჩემი შაგეინდა აჲ, თორემ, ზომ ჩაგეყრიდი ამთენს ხალხს შიგ შუაგულის ჯოჯოხეთში? შენ თუ გინდა ჯანა გაგვარდნოდა!! თუნდ ქვემო კნეთ გაგველო! მაგრამ ჩვენ რას გვემართლებოდით!!

სოლომონ [ფრიდონს]

მაგიტომ ბრძანდებოდით დიდ გულათ?

ელენე. [ფრიდონს]

რატომ სტოლს არა ჰკითხაეთ? — იქნება იმან, უფრო განგიმარტოთ ეს საგანი!..

ფრიდონ (წამოდგება ფეხზედ)

ეაჟო, რას ჩამაცივდით! ეინ ირთაედა? რათ მაძლედნენ? მე ხომ არა ეიცოდი რა? ეხლათ თუ მაეირთო, გინდა ტყავი გამაძრეთ, მერე კიდენ, რამდენი კაცი დადის ქვეყანაზედ და უმეტესი მათგანისა, მე გარწმუნებთ, ბლომათ ჰყავთ ნათლულები და ეს კი აღარ ახსოვთ სად ეინ ჰყავთ მონათლულები და აქედგან თქვენ წარმოიდგინეთ რამდენი ბოროტება წარმოსდგება ხოლმე ... მაგრამ ახლა მე მოვემწყედი (თვალეზედ ხელსმიიფარებს და სტირის) მე გავხდი ბიბრუ! [იქით] მე... მე გავხდი ვირი!..

გრიგოლ.

კარგია, რაც მოხდა, მოხდა! [ფრიდონს] აბრძანდი მე დავაზოლოვებ ამ საქმეს... მე ვხედამ ეს სტოლიც სიცრუე ყოფილა, ეს წუთი სოფელიცა! (კეკელას) აქ მოდი სოლომონ შენცა (სოლომონც მივა) აი, მომიცია შეილი, ღმერთმა გაკურთხოსთ! [პუბლიკისაჲენ ხელს იშვერს) ეს ამდენი პატიოსანნი მოწმეები აქა ბრძანდებიან, მაგათთან უტყუარს სიტყვას გაძლევე რომ ჩემი ყოფა ცხოვრება თქვენი იყოს.

ელისაბედ.

ღმერთმან გაკურთხოსთ შეილი! [ხან ერთს ეხევეა და ხან

მეორეს.]

სალომე

მომილოცავს შეილებო! ღმერთმან ერთმანერთს შეგაბე-
როსთ და განსაცდელს გადაგარჩინოთ!..

ალესანდრე. (კელას]

მომილოცავს შეილო, ბედნიერება!.. ხომ ხედამ სულიე-
რო შეილო რომ შენი მონათელა მე არ დაშავიწყდა და
კიდევ გამოგადგე ამ დღისათვის!..

ფრიდონ [ტირილით]

მეც მომილოცავს! ღმერთმან ხომ იცის არ ეიცოდი ეს
ამბავი!.. [ამაყათ] ახლა, თქვენ, ფეხზედ, ცოტა სუსტათა
მძინდებით! მე ერთი ორი გროშა მაქვს ნაშოენი... მომი-
რთმევია თქვენთვის ხუთი ათასი თუმანი ფული!.. (ღრჭკით]
მეც თქვენთან მომიჩინეთ ერთი ოთახი და იქ ვეგდები ძალ-
ლივით, თქვენ გიყურებთ და სამდღოთ ერთს ლუკმა პურ-
სა ეჭამ!...

[ფარდა დაეშევა.]

თ. რაფიელ ერისთავი.

შ უ ა მ თ ი ს მ ო ნ ა ს ტ რ ი ს მ წ ი რ ი

მთიდან ჩამოღმა რიყესა ერცელსა,
მიხრილ-მოხრილი ბილიკი მიჰსდევს,

გზა ის კახეთის და იქ გამეღელსა,
ტურფა ბუნება გაშლით წინ უდევს.

კლდიდგან სსტა და სსტა, ცივნი წყარონი
ლოურჯათ, კამკამად, მოჩქრიალებენ,

ზედან ტევრები აქვს შეფუთქენილი,
ვარდნიც შიგა და შიგ აშვენებენ.

მის გზისა ახლოს შენობა მოჩანს,
ზღუდე აელიბ თლილის ქვებისა,

ხუროთ-მოძღვრების მას ვიზანტიის,
აჩნია კვალი ზელოვნებისა.

მას ზღუდეს ქვისას ორმხრივ გარეთა,
შწევანეთ მოსილი ველები უძევს

და იგი ველნი, ას წლოვან ხეთა,
გრძელის შტოებით გადმოურჩდილებს.

გალბანს შიგნით, ახლო საზღვისა,

ტაძარი უდგას შემეული ტურფად,

იქ მყოფნი ბერნი, წმინდა კრებისა,—

შესტრფიან ლოცვით დილით, თუ მწუხრად;

რომ მივედ იქ იმ მყუდროს უდაბნოს,

საღრმით გრძნობითა გული მიძგერდა,

მოხუცი ბერი წამოდგა ახლოს,

ხელს ეხებოდა—ის პირჯვარს მწერდა.

მიიხრა: შენ შვლო, ეინ ხარ, რა გინდა;

ილოცავ, შეხვალ წმინდას ტაძარსა?

—მიუგე: დიახ, ნახვა მომინდა,

მორის ქვეყნითგან მგზავრად შევალსა.

და რა გააღეს კარი ტაძრისა,

წმინდათ ხატებს რა თაყვანი ეცა,—

ბერმა: აი, გვაშიც თინათარისა,

ეისგან აღშენდა, მგონია იცი?

—დაჰსთმო სოფელი და დიდებაცა,

და აქ შესწირა გრძნობა და სული,

მის ღვაწლს უყურებთ, ხედავ?—დღესაცა,

ჰსჩანს: გეგობნებია ჩვენ ნიეთეული!

ეკადრე: მამაო, ამ აჩრდილს სოფელს,

რას ეგმონებით ხანგრძლივ, რას ევლით?

არა ეჭრწმუნდებით თვალითვე ნახულისა

მეფე, გლახაკი, თანა-ეჭსწორდებით!

პასუხად მიგო: სასახლეც ნახე,

ნათლად გამოჰსთქვამს მისა ღიდებას,

ეს ცრუ სოფელი მამინ დაძრახე...

ცრემლით ვიქარებ მეც მწუხარებას...

ამიძღვა კიბის თლილის ქვისასა,

შინ შემიყვანა რა სასახლეში,

ფიქრით ესინჯადი ყოველს მხარესა

თითქოს ვიყავი რაღაც სიზმარში.

ფანჯრით ნიაფი, ფოთოლს მოწყვეტილს
ჩემკენ ისროდა, ხეთ აქანებდა,

სარკმლისა ახლოს ეარდსა და ხეხილს
ფრინელისა გუნდი დაჰქიკიკებდა.

გულ ამომგდარი, როგორც ყმაწვილი,
ბერი მღუღარეს ცრემლებსა ჰღვრიდა,

ეს ენახე, — ვიქმენ გაშტერებული,
რა ვკითხე მოჰყვა, არ მომერიდა:

მაშ ჰომითმინე გიანბობ მეცა,
მოკლედ, აქა იქ, ჩემს გარდასაეალს,

ამ მოგონებით ზარი დამეცა, —
ნეტამც დამშლიდეს საჩქაროდ ფეხფლსა...

— მეც ეთავადობდი, ვეყავ განთქმული,
სახლ-კარი მქონდა გაღმა მხარშია,

ჩემთვის უღირსნა ცოლი და შვილი,
გარს მესწევოდნენ უბე-მკერდშია, —

ქორფები მყვანდნენ, ვაჟი შვილები:
სამნივ კოკორს ეარდს ემზგავსებოდნენ,

გიშრისა ფერი, შავი თვალები,

თეთრს ყირმიზს სახეს დაუშვენებდნენ.

მათზედ ჟუჟროსი მე მყვანდა ქალი,
თექვსმეტის წლისა, — მშვენიერება;

არ გაიფიქრო, ეტყუი მშობელი
და განგება ესთქვი ესრეთი ქება!..

რომ მევსულეყავ უცებ სახლშია,
ჩემი კასია წინ შემხვედროდა,

გაესილი მთვარე ეით ღამეშია,
ბრწყინვალე შუქით ზედ დამნათოდ.

არსად გინახხმს, — განთქმულს მხატვარსა
რომ დაეხატოს სურათი რამ ცდით,

იგიცა, ეგრეთ, თვთ შემოქმედსა,
სრულად შეემკო თვალ ტანადობით!

ნეტამც იმ დღესა, ოდეს საწყალი,
სვიმონ ჯანიძემ ალავერდს ნახა,

იმ დღით უყვარდა მას ჩემი ქალი
თურმე იღუმალ თვსთვს დასახა.

იმ ალავერდში, მზგავსი არ ჰყვანდა,
კასია, თვს ტოლთ ყველას ჰსჩგრამდა,

ნაზი ღიმილი ბაგეზედ აჩადა,
როცა ცეკვამდა და დაფრინამდა.

ჰემმარიტათა რომ სვმონიც ისე
იყო იმ ხალხში განსხეუებული:

გადაშლილს შუბლს და მშვენიერს სახეს

აჩნდა ყოველი სიკეთე თქმული.

სამ დღეს იცოდნენ იქ ხომ დღეობა,
ჯირითის ტყორცხნა, ლხინი და შეება,

ჯგუფად და ჯგუფად ხალხის ყრილობა,
ღუქან-ბაზრები ვრცელი ვაჭრობა..

მოვიდღეობეთ, — შინ რომ წავედით,
გზაც ერთი გეჟონდა ჩუპნ და სკომონსა,

ღარახტულს ცხენებს მიეპქროლებდით, —
ლხინით გავედით ალაზნის ფონსა.

მგზავნი ერთმანერთს მერმე განეშორდით,
მაგრამ სკომონ შინ, ჩქარა გვეტყუმა.

ცოლ-ქმარი დავხვდით, ქალს კი ვკრძალამდით,
მის ნახვაც გეთხოვა, ვითომ გვიხუტა.

შემდგომ მოგზავნა მოციქულები,
ქალს თუ არ მომცემთ, თავს მოვიკლამო,

დედის ერთაყარ, არ ეგბრალები,
კასიას ჰკითხეთ, რათ უმაღამთა?.

ცოლქმართ ვარჩიეთ, ნათესაეთ ეჭკითხეთ,
გვითხრეს: უკეთესს აბა ეის მისცემთ —

ჭკვიანსა და გმირს რას დაუწუნებთ,
სიკეთისათვის ყველა პატივს ვსცემთ.

ჩუპნც შეუთვალეთ: ნება დაგრთევით,
გსურს, ქალს, ნიშანი გამოუგზავნე,

და თუ გსუროდეს გვირგვინ კურთხევით,

იხარე, შემდგომ თან წაიყვანე...

შეორე ღამეს, ჩუპნ მძნარეთა
თავსა დაგვესხა ლეკების ჯარი,
კარის შტერევემ და დაფის ბრახუნმა,
მსწრაფლ დაგვადვიდა, მოვიდა მტერი.

როგორც მივედი თოფ-იარაღთან,
მე ჩამოღება ვეღარ დაეასწარ,
მძინეარე ლეკნი, მოცვიდნენ და თან
ხანჯალი დამცეს, ჰსურდათ შევეყარ...

გამწარებულმა, მე, ლეკს, ხანჯალი
წაქართვი, ხელი მთლად გადუგრიხე,

თავში შემოგეკარ და გაკვეთილი
დაბლა დაეცა, რახუნით, ვით ხე.

ერთობ მოიღეს ჩემზედ გრიალი,
შუა-მომწყედეულს ხელი შემიყრეს,

სამ ლეკს ვეჭირე თოკით გაბმული,
ხანჯლების ჩხელეცით სისხლში მომბასრეს.

ბელოდმა მათმა რომ დაინახა.

ხელი მოჰკიდა კასიას მჰსწრაფლად,

მეტს არასა გთხოვთ, ლეკს დაუძახს,
ეგენი თქუტნა და ეს მე წალად.

მამინ მიეჭხედე საბრალოს ჩემს ცოლს,
წინ დაეჩოქა ჰსთხოვდებ ვედრებით:

თქუტსნი ჰკირიმეთ, აი, ამ წერილ-შვილს

ნუ დამიხოცამთ ტყვეთ წაიყვანეთ;

თუ არ წაასხამთ ჩქარა მომკვლით,

მაგათ სიკედილს კი ნუ დამანახებთ;

აბა რომ მოკლათ, რას გამოარჩები?

— ტყვეს დაიხსნიან, მაშინ ბევრს ირგებთ.

„პასუხის ნაცელად, წიხლები ჩაჰკრეს,

უთხრეს: რას ყმედობ, მანდ ეინ გაკითხებს,

ჯაბრით, სამნიეე, წინ მოუყენეს,

უთხრეს: უყურე, თვალს ნუ აშორებ.

ჯერ ერთს შემოჰკრეს, ბასრი ხანჯალი,

ჩქაფუნით სისხლი დედას შეესხა,

მერმე ის ორი, მთლად დაკუწული,

მუხლსა და კალთას ზედ გადუყარა!

ლეკი ჯიყჯიყებს: ჰაი შე ქართველო!

მთებში მეთრია? მწყდემოდა წელი.

უბედო დედამ შეჰკიეღა: „შვილნო“!

და მსწრაფლად განქრა, როგორც სანთელი.

რა ესა ენახე, მაშინ გაეცოფდი,

კბილებით მიეჰსწედი ერთს, თუ მეორეს,

ხელს გამოუხსლოტი და თოქსა ეჰსწევდო,

იმათ მაშინეე დამბაჩა დამცეს...

როდესაც თვალი მე გაეახილე,

ზედ წახურული მკონდა ფარჩები,

პირს გადგიხადე და რა ეიხილე!!

თბილთ და ფერხით მენთო სანთლები!

წამოვახედე, ჩემს გვერდით იწვენენ,
ზარ-წახურულნი საბრალოდ მკედარნი,
გონს მაშინ მოეღო და მომაგონდნენ,
ის საღმრთის დღე და სისხლის ღვარნი..

მეც ეგონებოვართ თურმე მათ მკედარი,
და იმას გამო აქ ასე ედევარ,
უბედო ბედა, ჩემი რა არი
რომ მათ შემდგომ აწ, საფლავს არ ეწევარ.

გულმა ეს მითქვა, სულ დიხოცა?
მამ რილისთქლა დავრჩე მე ობლად,
ისევ დავსწეები, ვიწეკ როგორცა,
ამათთან მეცა დამხარხონ ცოცხლად.

ზეზედ წამოვდექ, რომ გამესინჯა,
სრულად ვთრთოდი რა ახლოს მიედა
ტირილითა ეჭსთქვი ღმერთო ეს დასჯა,
რათ მომაყენე, რას გიშაგებდი?

ამ ჩემს სიტყვაზედ სხვა ოთახიდან,
იქ შემოცვიდნენ მსწრაფლ ჩემნი ყმანი,
იქვე თურმე სთქვა აი ეს მამიდან:
რა მეყურება? ვის ხმათ ვიცანი?

კივილით მარბის თმებ-გაწეწილი,
მოხუცებული ქვით-ქვითით მწარედ,
თან იმას მოჰსდევს კაცო და ქალი,

ერცა ეინ გეყვანდნენ მონათესავედ.

სიზმარსა ეჭხედამთ, თუ ცხადთ მართალს?
გეითხარი ჩქარა და ღაგეარწმუნე,

შენ იყავ მედლარი, გხედავთ აწ ცოცხალს,
სასწაულია? — გერწამს, ვართ მორწმუნე.

მე უპასუხე: ჩემი სიცოცხლე,
რათ მინდა ეხლა, ამათ ღამეარგავს;
სულ დამიხოცეს, ქეებით ჩამქოლე...

ტანჯვითაც თრევა, სიცოცხლესა ჰგავს?

შამიღბამ მითხრა: რაღას უშველით,
საეშმაკოთ ხომ ვერ გაჰხდი სულსა,

ბიჭო, წინ მოდექ, ვინც დაესწარიტ,
თქუტნევე იტყოდეთ ანბავს ნამდვილსა.

ბიჭმა ჰათქევა: ქალი რომ წაიყვანეს
და რომ მივიდნენ მეხა ციხესა,

იქ მოვეწივეთ ჩუტნ იმავე ღამეს, —
მღევე არხედ გავჰყე ბატონს სიძესა.

სეიმონ შეება ორმოცის კაცით
გულ ჯაფრიანი გამძლეარებულ ჯარს,
უბალთამ ლეენი თოფათა და ხლმით,
მშუტნიერს ჭაბუკს, გულადსა და გმარს,

ღაგევილა ქართუტლთ ნუგეშის ხმანი:
ახა ბიჭებო! თქუტნევი ჭირიმეთ,

გამხნევედით, მამულს შეეპაწიროთ თაენი,
მამა პაპასთან პირ ნათლად წარეჭადეთ!

თოფით და ხლმითა მარჯვეთა ჰკვეთდა
ჰსოცდა, მიჰსდევდა ჯარს უშეღებელს;

იმ დროს კასიას შეხედა, დაფეთდა,
ხმალი გაჰსტყორცხნა ხელიდგან, შორს ეელს.

იქით გაქანდა, სხდაც ჰსჯდა ქალო,
წარბ-შეკმუხენილო, თეალ ცრემლიანი,

ზედ შემოხვია ბროლ მკერდზედ ხელი,
დაჰკოცნა, უთხრა: ცეცხლი მწუფეს შენი,

ვაჟბატურ სიკედილს არ დაეინანებ,
ჩემი ოჯახი აღიფხვრეს, გაქრეს,

შენ თუ იცოცხლებ და მომიგონებ —
ნუ ვეღირსები თუნდა სამარეს!

კასიამ უგო: მე რათ მაშლბლებ?

ბული მეცა მაქვს, მეც მეყურება,

მომკალი შენვე, ნუ აგკიანებ:

მტერს მიჰსცემს, ვისაც ვინ ეყუარება?!

მაშინ სეიმონმა მიბრძანა: ჩქარა,

ბაიქე, ჯარს რათ გეოგვიანებენ?

ჩქარა მოვიდნენ, ეს დაჰბარა,

ამდროს გარს ლეენიც შემოეხვიენენ.

ჯაგში გამოესჰსძევრ, მაგრამ კი მიგრძნეს,

წინ გადამიდგნენ გზები შემოიკრეს,

იქვე აეასწარ ერთს ღიღს მაღალს ზეს,
ჩუმათ უჭერეტი ომის სიცხარეს...
ცხელ-ცხელი ტყვია, ისე ჰსციოდა,
როგორც მაისის შხაჟუნა წვიმა,
სვმონ დაკოდეს, სისხლი ჰსდიოდა,
თუმც არ ისმოდა კენესა და მოთქმა.
კასიამ ნახა, მიეარდა მარდალ,
უნდა შეეყრა ის დაკოდილი,
ახლა მას მოჰხედა სვმონის ნაცელად,
იქვე დაეცა ცნობა მიხდილი!
მისწედა სვმონმა მკერდზედ მიიყრდნო,
ის იყო კიდეც ჰხედებოდა სული, —
მართლად ეჰყოფილებართ მუხთალი, უნდო,
რად არ შეეჰსწირე სიცოცხლე ტკბალი.
საღმობის დღეში, მათი მეშველი
არა სულდგმული იქ არსითა ჰსჩნდა,
ოხრათ მის ცხენი, აღვირ წაყრილი,
ხან ჰსძოვდა ახლოს, ხან ხვზუნებდა
ხანჯალ მოსმული, სვმონი, მსწრაფლად,
წამოეწია, კასიას მკელელსა,
გაბრაზებულმა აჟუწა სულ მთლად
და მოუბრუნდა ისევე ქალსა.
სულ დაეხოცათ ჩუჰნი ბიჭები,
ველარა ენახე ერთი მათგანი,

მხოლოდ ყვიროდნენ წუწკი ლევები
და მათ ჭაჭყანსა მთამ მიჰსცა ბანი.
სვმონ არც ადგა, აღარც იბრძოლა,
იჯდა მწუხარე, გამწარებული,
მას ორთა თოფი მაშინ ესროლა,
მოკლეს და მერმე ჰყვეს განძარცული.
ბელადი მათი სვმიანის ცხენსა
ზედ მოაფრინდა გარდიგდო თოფი,
ლევებს უძახდა, ის თავის ნიშანს,
მოგროვდნენ, მიაქეთ მთაში ალაფი.
წაეიდნენ და რომ თეხის ხმა მოსწყდა,
მაშინ ჩამოველ ძირს, ჩუმათ, ხილვან,
დანამუთლი მაქვს, ხმაც გბმითყდა,
მარტო მე დავრჩი ცოცხალი რადვან.
რომ გამოეცილდი, მთასთანვე ახლოს,
შემომხვდა კიდევ რუესის ჯარები,
ანზავი მკითხეს, მიებრუნდით ბოლოს,
წამოგასვენეთ აქ ქაღალც მკედრები.
ამის მომხმენსა რა არ მმართებდა,
ეიტირე, მოეჭტევი და მთლათ გაეშმაგდი,
ჯარა ექიმი ვინც ხალხს ჰსწამლობდა
არ მივიჯარე, — მაგრამ არ მოეჭედი!
რა განგიგრძელო, ჩემსავე საყდარში,
ცოლ-შვლთან სიძეც დავასაფლავე.

მერმე რაც მქონდა სულ მონასტრებში

შევსწირე, შევდექე, მწირად, აქავე...

რომ გაათავა მან ეს ანბავი,

კეალად დაღვარა ცრემლი მრავალი,

მწუხარედ მოჰსთქვა: ვაი, ნეტავი,

მე ესლა მაინც გარდამხდეს ვალი.

ფუთხარ: მამაო, ამ სედიან გულს

რისთვის აღმიგზნე სახმილის ალი? —

ასე მცოდნოდა აქეთ გამოვლილს,

ვერა მნახვიდა მე შენი თვალი.

მეითხა: სულ უნდა საქართუბლოში,

მართლთა სისხლი უბრალოდ ჰღევარონ?

ვერ გაგებხარონ ჩუბნ სამშობლოში,

კაცსა სიცოცხლე მთლად გაუმწარონ?

ოთხსავე კუთხიე მტერნი მფლეთელნი,

გარს გეხვევიან, გეიულებენ, გეხოცენ,

თუმცა შაგრობენ გმირნი ქართუბლნი,

ერთსა ჩუბნგანსა-ოცს შეახოცენ.

შაგრამ რა ეიცით ბოლოს რა მოაქეს,

გაუშაგრდებით მათ ძალას, განა?

მამულის და წმინდათ წინა-პართ საფლავს,

მიიტაცებენ ნუ თუ ჩუბნგანა?..

რა ეს წარმოსთქვა, სვეტს მიესვენა,

თვალეზ იწმენდა გაფითრებული,

ესთხოვე, გაგიღეთ გმართებს მოთმენა,
 ღღის ღრუთისაგან ხარ შენ თვსებულო.
ჩამოვლეთ ორთავე კიბე იგავე,
 მიმართა მან თვს სენაკს ზედგრულმა,
და მე ჩემს გზასა შეუღეკიე,
 ფეჟრის უფრესულით გარემოცულმა.
განელო დროებამ და გაირბინა,
 მოთხველნო, ენახეთ დიდი ცულობება:
შეე ღრუბლებ შუა ძლევით იბრწყინა,
 ეჭვანებ განეძღვენოთ მტერი და ბრძოლა.
ჩუქის საქართველოს, რომელიც იცნობს,
 არ განიკვირებებს ზემო თქმულს ანბანს,
კავკასიის მხსნელსა, კავკასში ვინ ჰგმობს
 და ერთობ საბწყსო მახვერპლს არ შეჰსწირავს. (*)

კ. ბ. ჯორჯაძისა.

1853 წელსა.

სოფელს გრემში.

(*) «ცისკრის» რედაქცია უდრმესის გუფით შესწირავს მადლობა-
ქალაქიკას კ. ბ. ჯორჯაძისას, ამ ჩინებულის ღეჟნის გამოგზავნი-
სათუხ ჯეკვალდ იმედოვნებს. არ მოაკლებს ჩუქნს ეუფიას თავის ბრწყ-
უინკალე კადმის ნადვანს შრომას.

რედ. კ.

„ცისკრის, რედაქციის აგან“.

წასრულს ნომერში დაბეჭდევით, ჩინებული, ზნეობის
გასამართი სტატია, „ლოტოს მოქმედება ოჯახზე“ თავზე-
დისა და ჩუბნდა სამწუხაროდ, ეს სტატია ისე დაბეჭდილა,
რომ სტრიქონები და თითქმის მრთელი გვერდიც, გადასხმ-
გადმოსხმულა, ისე, რომ აღარფრისთანა აზრი აღარა გაა-
გებარა. ეს დიდი შეცდომა მოსვლით ასოების ამომწყობს
და კორრექტორს, მაშინ, როდესაც ქალაქს მოეკლდით
ორითუ სამს დღეს. ამ დროს განმაჯოობამი, მომხდარა
ეს შეცდომა. ამისი გასწორება არას გზით არ შეიძლებო-
და, ისევე ეს ვარჩიეთ, რომ ეს სტატია ხელშეკრულ დაბეჭდულ
„ცისკარში“.

რედ. კ.

ლოტოს მოქმედება ოჯახზე.

საკვირვლად დაუწესებია ღმერთს ბუნება; საკვირვლად
განუსაზღვრავს დაუსაბამოს თავისი კმნილება! რა არ მისცა
კაცს ღმერთმა ამ ყოვლად დიდებულს ბუნებაში! ყოვე-

ლიფერი, ამ ბუნებაში მყოფი, სულიერი თუ უსულო და-
უმარჩილა კაცის მაღალ ნიჭიერებას. სადამდისინ არ მასწე-
დება იმისი გონება; რა არ გამოუვა ხელთგან კაცს, მაგ-
რამ ეს არის ძნელი, რომ ჩუპს სუსტნი არსებანი, ისე ეე-
რა ესარგებლობთ ამ ჩინებულის და ყოვლის ღირსებით შე-
მოკბილ ბუნებით; რომ არ ეიცით, როგორ გამოერჩეთ
იმის ნაყოფიერებას, და იქნება კიდევ ეიცოდეთ, მაგრამ
ზნეობას ისე დაუხმავს ჩუპსთუ გზა, რომ თვალ წინ გვიძევს
იმისგანთ გამოანცემა მასაზღოვებელი ნიჭთიერება და ჩუპსი
სულებს ეალუებთ შიშშილით. — ისე დაუხმავ გონება სტო-
დაის მომაცდავისა, რომ წინ გვედევს რამ, გაუსჯელად
გეწადს აიდგას ფეხები და თითონ პირში ჩაგვიყარდეს, —
როგორ გგონია მკითხველო, ეს არა ჰგავს უმაღურებას?
იმას ხომ აღარა ეჯერებათ, რომ ჩუპსნის გასჯით მოვიხმა-
როთ ყოველი კეთილი დაწესებულო შემოქმედისაგან, ისიცა
გესურს, რომ გაუსჯელად, რა გატაცებული ვართ წამხდარ
ზნეობაში, თავის-თვებდ, ყოველი ჩუპსნი ნაკლულეიანება,
მოვიდოდეს სისრულეში. როგორც ზემოთაც ვთქვი, საკ-
ვირელად დაუსწევბია ღმერთს ბუნება, — ამ დაწესებასთან, ისიც
დაადგინა კანონად, რომ შრომით უნდა მოიპოვებოდეს
ყოველიფერი; მაგრამ ერთი კაცი კი ვერ აუვა და არცა
აქვს ის ძალა მინიჭებული, მარტო თავისის შრომით გამო-
კვებოს რამდენიმე სული; ყველას აწევს ეალი მუშაკობისა.
ერთს სახლობას, ანუ ოჯახობას, რომელი შეადგენს ერთი

კაცი? არასოდეს! ერთს ოჯახობას, ანუ სახლობას შეადგენენ: კაცი, იმისი ცოლი, შვილები, დები, ძმები და სხვანი, — ამ გეარს ოჯახში, ერთი მამაკაცი. თუნდა დედა კაცი, რომ მუშაობდეს, შრომას ეწეოდეს, მხნეობდეს სარზღოსათვის, შემოჰქონდეს სახლში და სხვანი კი შინ ჰყოფნი სარგებლობდნენ, განა ამას ღმერთი მოიწონებს? — ღმერთმა რისთვის დაადგინა ქვეყანად ქალი? იმისათვის კი არ დაადგინა, რომ პრანჭიობდეს, ირთებოდეს, სსტა და სხვა კრასკებით პირს ითხუპავდეს და ამაში ატარებდეს დროს. — იმისათვის დაადგინა რომ შრომაში, მუშაობაში ეწეოდეს თავის მეუღლეს ქმარს! რა მნიშვნელობა აქვს მეუღლეობას? ის მნიშვნელობა არა აქვს, რომ ჩემთან, ჩემი ცოლი, უღელს ეწეოდეს შრომაში? მე მგონია დიდი და დიდად მომავდინებელ ცოდვად უნდა ჩათვლებოდეს იმ ცოლს, რომელიცა დასწოლია მარტო ქმრის შრომას, და მარტო იმისის შრომით სარგებლობს; აქ ცხადათა სჩანს ცოლი ქმარს ყუათს უღლეს, სიხლსა სწოვს იმის აგებულებითგან; მაშ რა იქნება, თუ ეს ასე არ არის, რომ საწყალს კაცს იმდენი ყუათი აღარ მოზდევს, მარტო თავისის მუშაობით, რამდენივე გამოჰყვებოს. ყველამ იცის, კაცს ყუათი ელევა მეტის მუშაობით, ედარ შესძლებს და მოკვდება უდროოთ. აქ ცხადად თავისი უღლის გამწევი არ იქნება მოვალე, რომ უდროთა ჰკლავს თავის მოამბანაგეს? — ის კაცი, თუ ქალი, რომელიცა უქშია ჯერ თავის სახლისათვის და მერე ქვეყნისათვის, არ ურევია

ცოცხლებში, ის უფრო მიემზგავსება იმბთ, რომელნიცა მუნჯად განსვენებენ ამ ვრცელს ბუნებაში, — მაგრამ ეს რა ეთქვი! ის მუნჯად განსვენებულნიც კი სჯობიან იმ ცოცხალ არსებათა; ისინი მაინც არაფერს არას აწევენ; ისინი არაფერს შრომით მაინც ხომ არა სარგებლობენ. — აი, დალოცვილი ქვეყნები ზოგი ერთი, სადაცა ქმარიცა და ცოლიც, მელიც, დებიც, ერთის სიტყვით მრთელი ოჯახობა შრომაში მოდის და წერილფეხობაც კი ოჯახში ცდილობენ სახლში სწრაფად შეტანისათვის! მე რათ ვიქნები მაძლარი ჩემო მკითხველო, რომ მრთელი სახლი კისერზედ მაწევს; მე რათ ვიქნები მაძლარი, როდესაც რომ დღეში ერთი პური შემაქვს, და ამ ერთ პურს შეიღწი და ჩვენი ვიყოფთ სახლში, სადაცა დიდით პატარამდინ მოკეცილები სხედან; მე რათ ვიქნები ბედნიერი, როდესაც რომ თვეში ერთხელ თუ ენახავ ჩემთან უღლის გამწევს სახლში, თორემ ვინ იცის სად არის და სად არა! — სხუა ზნეობაზე ნურას ვიტყვით, და ისე გატაცებულია ლოტოს თამაშობაში, რომ როგორც სტუპარი ისე შემოვარდება სახლში თვეში ორჯელ თუ სამჯერ, ისიც გათენებისას, რა არის მეორე დღეს შეუდგებინ ეძინოს და ცოტა მოისვენოს, რომ ხელახლა შეუდგეს ვისმე სახლში, კიდევ ლოტოთი შექცევას, თუმცა პირში ერთი კბილი აღარა აქვს სიბერისაგან. მოდი და აქ, ნუ დაწვება ერთს კაცს მრთელი სახლის ზრუნვა და იქ მყოფთ გამოკება. — რა მარტო მე, ამასი დამწერი.

ყველანი, ასე ვართ მზამყაცნი; ყველანი, ერთს ტაფაში ვიწვით; ყველანი, ასე ბედნიერებაში მყოფნი, ასეთის ტანჯვითა ესარგებლობთ, ზენაარსისგან ჩვენთვის დაწესებულის ბუნებით. — ლოტოზე ჩამოვარდა სიტყვა და უნდა ეთქვათ რამე კიდევ, ამ ჩვენი ოჯახის დამღუპავ თაბაშობაზე, რომელშიაც ასე გატაცებულები არიან, ჩვენი ცოლები, დები, დედები, შვილები, და რომლის მიზეზით ვითმენთ ამდენს შიმშილს, წყურვილს, სიშიმელს და რამდენს სახლის ნაკლულევანებას.

მართლად და რა არის? განა შეიძლება ასე გატაცებულიყო ადამიანი ამ გვარ უსარგებლოდ დროს დაკარგვაში, როგორიც არის ლოტოს თაბაშობა? განა შეიძლება ასე სახლითგან ხელის აღება როგორც ჩვენ სახლობას აუღია ზელი? აი რას ანბობენ ქალები, როდესაც შეგვხვედრია იმათთან ლაბარაკი: მაშ რა ექნათო, მაშ დრო როგორ გაეტარათო! დიდი ღამეები გვიძევს ზამთრიც წინაო, მრთელი ღამე ქვემაგეში ტრიალს, ასბე დროს გატარება არ გვირჩევიაო! თუ ზაფხული არის, ამით მართლულობენ თავსა: მაშ სად წაივლითო? გარეთ გაივლით, მტერით თქალები გვევსებაო, ასევე ასე ვარჩიეთო, რომ ერთერთ სახლში შევიყარნეთ და ლოტოზედ დრო გაეხრათო! აჭერუმ ქალების გონიერებაჲ! აჭერუმ, ასე სამართლიანათ სჯავ! დრო

გატარება გახლავთ, ლოტოს თამაშობა! ამას ეძახიან ღროს გატარებას! — აბა ახლა გავსინჯოთ, ამ ღროს გატარებით-
გან რა გამოდის და რა შეუღდება. გათენდა დილა, ჯერ
ეს უნდა მოგახსენოთ ბატონო მკითხველო, ლოტოს მიმ-
დევართათვის დილბ არის, მეათე, ეს კიდეც აღრე მოგახსენეთ
ანუ მეთერთმეტე საბთი. —

წამოყო თუ არა თავი, ჩვენამა სახლის ქალმა, მოსდის,
ბარათი, კნენა გთხოვთ ამაღამ ლოტოზე მობ.
ჩანდითო, სსენიცი ბევრნი არიანო, ღრო ერთათ გავატა-
როთო; ან კიდეც: ბარბარე პოლოსოვისამ ერთი ჩვენკენაც
ეშე, ახარ ლოტოს შევეცქეთო; — თქვენი რისხვა მჭონდეს
თუ იმას ლოტოსი გაეგებოდეს რამე, — მაგრამ რომ „მოღ-
ნა არის: მაშ ახარ, არ მისდიოს ამნაც და თბვის ფულე
ბი არ გამოაჩინოს, თუშცა ეს რიგი ხალხი უფრო თავი-
საყენ იყერძავს და იქნება კიდეც იმ აზრით იწვევდეს რომ
ფულს ფულები დამატოს. — დიან, — მოუვიდა ბარათი თუ
არა, შეუღდა ერთი ბლიბქოთი, ჰაი კაბა ჰაი სარკე, ჰაი უმა-
რილი, ფერი, — მაგრამ ეაი შენ ბიჭს! ფული არ არის ჯიბე-
ში! რაქნას? კმარი აღარ აძლევს, მობეზრდბ ფულის გაღე-
ბას, — აქ საღამომდინ იმ ფიქრში არის თუ საიდან მოი-
პოვოს ფულიო ბოლოს, ბევრის ფიქრის შემდგომს, უნდა
ან ბეჭედი წაიჭროს თითითგან, ან კოვჩები გაგზავნოს და-

საგირავებლათ, აიღოს თუმანი ცეცხლის ფასათ, და წაბანდეს ჩვენი სახლის „ტანდიკინი“—ბარაქა შენს კალოს; ამ გზით, დიდი უღელი გაუწიბ თაეის კმარს და შესძინა ცოტა ვალი, ბევრი კი არა!—

ამ ერთის მხრივ ააშენა ოჯახი! ახლა ენახათ, მეორეს მხრივ როგორ ააშენებს და ან მესამეს მხრივ! . . . როდესაც დილით განისვენებს ლოტოს მოყვარე დარბაისელი, ყმაწვილები იმისი (თუ ერთი ნახევარ ღუფნიც ეგულება, ფშინ მშვიდობით ცალო და შეილო, გამოეთხოვე ამ ქვეყნის ბედნიერებას, და ორივე ხელი თავში შემოიკარ) აღდგებიან და რა დაინახავენ, მებატრონენი ტკბილს ოცნებაში განისვენებენ, ისე პერანგებით ეცემიან ქუჩას, და თუ მეზუღკესაც მოახელეს, თითო მოსტაცებენ და ჭამით იგანგლებიან მტვერში. (აქ უხაროდეთ ბუღკის გამყადელებს, რა ხედენ პატრონები რომ არ არიან მაყურებელნი, ერთის მაგიერ ორ ორს მიაჩნებენ ხელში, და კედელზედაც ერთ აბაზის მაგიერ ორ აბაზს მიაწერენ. ესეც მეორე მხრივ ააშენა ოჯახი!—ვისის წყალობით? კალასა!—ეს რა არის, არაფერი! ყველას გაუძლებს საცოდავი კაცი! ყმაწვალების გაზრდა? როგორ გგონია მკითხველო, ამ გვარ ღუფებს ხელში ყმაწვილმა როგორი სწავლა უნდა მიიღოს და თუ შენ არ იცი, მამ მე გეტყვი მკითხველო:

ყმაწვილი იზრდება ამ მდგომარეობაში, — შეუზოვრად? ვის შეეპუეოს, რომ პატრონი არა ჰყავს, პატრონსა სძინავს; პატრონი სხუა საქმეში არის გართობილი; იმას ამისათვის არა სცალიან! ლოტო არის იმისი ქმარიც, შეილიც, მამაც და პაპაც! — დიხან! იზრდება ისე, რომ რაც სურს იმ გგვარად იქცევა. ქუჩის ლექსებსა სწავლობს მშვენიერს. ისე მშვენიერს, რომ მედიანშიაც ძლიეს გაიგონებ მკითხველთა; მოუვა დრო სწავლისა, აქ მოხვედრა დედა იმისი მონატრე არის, რომროგორმე მოიმოხროს თავითვან. მისცეს კი სადმე სასწავლებელში რომ ეგება უფრო თავისუფლება ჰქონდეს, თორემ როგორიც სწავლა უნდა იყოს იმისათვის სულ ერთია; იმას არ დაუძებნის. აქედან გამოვიდა რა? ისა რომ მეილების გაუბედურებასაც კი სჩადის, ერთის რაღაცა წყეულის ლოტოსათვის! — ახლა, გათავდა თქუჲნა გგონიათ საქმე ამითი, არა უკაცრავათ, წავიდა სახლის ბურჯი სტუმრათ ლოტოზედ, დარჩნა სახლი ცარიელი, გოგო- ბიჭების სანაბარათ, აბა ახლა, დრო ამათი არის, ეზიდებიან ჯიბით თუკი არის რამე, გარეთ, რა ქნას კმარა? ის საცოდავი, თუ სამსახურის კაცია, სამაა თამდინ შინ ვინა ნახავს, და თუ ებჭარი, მოქალაქე, ის მრთელი დღე აღბეებს ეაჭრობაში, — მაშასადამე, შვლების თავ და პირველი გაზდნ, როდესაც ისინი არ არიან, სწავლის ასაკში, ეს ეალი აწევს დედებს. — მაგრამ, სად არის დედა?

დედა განისვენებს, სამთლებით და ლამზებით გაჩადებულს ზალაში, გრძელ სტოლზედ, ორ და სამ პირად დადგმულთან, ოც, ოცდაათ, ორმოც, იქნება მეტ ქალებში, ჰჰინდრამს თავსა, ისე ეძინება, ამოქნარებს, ერთ არმინზედ პირს ალებს, მაგრამ მაინც კადევ არ ეშვება და ძალდატანებით იძახის: დეცეტ პეტ! ტრიცეთ! სოროკ პეტ!

გული სისხლით შეესება ჰეშმარიტათ, ამის თქმაზედ! ოჰ, ჩუშნო ქეყანავ! აჰი გუყარდა შენი შეილები და ზრუნადი ყოველთვის იმათის კეთილ-მდგომარეობისათვის! ოჰ. ჩუშნო დედებო ჩუშნო ძეგონო დედათ-ჩირაღნო, თუტუნ, რომელთაც გიყვარდათ ქმრები თუტუნ თავზედ მეტად, და ყოველი იმათი სიტყვა დიდის მორჩილებით მიიღებოდნ თუტუნგან; აბა ახლა აიხედეთ, და ერთი მესხედეთ თუტუნ შვლებს, თუ რა მდგომარეობაში არიან. ოცჯერ რომ უთხრაოთ, ჩუშნ ცოლებს, ამ ოცში ერთსაც არ მოაქცევენ ყუზრადლებას. ყუზრადლებას ვილა ჩივის, იქნება ისეთიც შემოგვრიონ, რომ ხის ფურცელივით გვათრთოლონ ერთი საათი მეტი!—ტყვილათ კი არ არის ბრძენთაგან ნითქვამი: დედაკაცის გაწევამ, ცხრა უღელა ხარ-კამბეჩის ძალა დასძლიაო.—მართლად და, ასე არის!—ბატონო, და, რომ არ გვებუებიან!—

აი ბატონო, მოგახსენებთ: ამ დღეებში, ჩემი მეუღლე,

ესე იგი: ჩემთან უღლის გამწევი ცოლი (გარგათ არ ეწევა უღელს] ატყდა, ამაღამ მე ლოტოზედ მიედიეარო, ერთი ექესი თუ შეიდი თვის ძუძუშწოვარა ემაწვილი გეყავს, ბატონებო, და რადგანც სამსახურში ამდენი ჯამაგირი არა მაქვს ძიძა დაეიჭირო, თითონ აწოვებს ძუძუს; დიღ, ლოტოზედ მიედიეარო და თუ ემაწვილი ასტყდესო, მეზობელი დედაკაცის სახელი დამისახელა, ის დედაკაცი შემოაყვანიწე და ის მოაწუებს ძუძუსაო. უშაღე არ იქნა! დედაკაცო, ღუთის გულისათვს, დადექ შინ, დადექი შენ ქერკში, ჩტუნი საქმე არ არის! მე ერთი საწყალი ჩინოვნიკი ვარ, რაც ოჯახს მოსცდები, ერთ იმოდენას წააგებ! შენ არ მომიკედე, არ იშლის! წავიდა! შეიქნა ღამის თერთმეტი საათი, ასტყდა ემაწვილი, სტირის, ძუძუ უნდა. გავვზავწე მეზობელ დედაკატან, სძინავს! მე თითონ წაველ, შევეხვეწე, მოღის. — აძლევს ძუძუს, არ იჭერს, რა ექნა, ვის მიემართო? ზამთარია ცივა! წამოვადღე ფარანს ხელი, გულს მოსულმა, ერთი ბიჭი, გეყავს, ისიც ჩემ ქალბატონს თან წაუყვანია, მეზობელი დედაკაცი მოუყენე მტირალი ემაწვილს, და ფეხების მტვრევით მიველ. რაც ძალა მქონდა, ჩამოვეკარ ზარს; გამოღის ბიჭი, არ მიშვებს სახლში, ბრძანება მაქვს, კაცი არავინ უნდა შეუშაო, სულ ცარიელი ქალები არიანო და თამაზობენო; ქალბატონმა შიბრძანა, ქალების კრებაში, კაცს ხელი

არა აქტუო. იმ ყინვაშია ეელი გარეთ! ვხედავკი რომ ფანჯრებითგან, გაჩირაღებული სინათლე გამოდის.—ეიშაეი ამ ტანჯვაში და ბოლოს მეორე საათზედ რომ გამობძანდა ჩემი ქალბატონი ცოლი და გამოუძეხი ფარნით წინ, მევე მამყო პირი, რა საკადრისი არის, რომ კუდისაკუდს დამდეც და ზალხში მარცხენო!—მოვიყვანე მინ და რა მდგომარეობამიაც ყმაწვილი დაგვხდებოდა შინ, თითონ შენ იფიქრე მკითხველო.

ვის სახლშიაც ლოტოს ითამაშებენ ხოლმე, ის ხომ მეტად ძალიან მოგემაში არის; ოც და ათი და ორმოცი ქალების ჩაი, შაქარი, ხილი, სამთელი და სხვა რომ ვიანგარიშოთ, სწორეთ სამი შატური შედგება!...ახლა, რასაც წააგებს, ის კიდევ, სხუა არის!—მაგრამ, ვაი, შენ ჩემო თო! ჩხუბები კი დამაფიწყდა! მერე ქალების ჩხუბი რა სეირია, მეტად ძალიანი მუშტები იციან,—იცო იმათი მუშტით ცემა, რომელია? როცა ქალი გუულზედ არ მოვა, ხედავს რომ აგებს, ასტეხს შორს შენ მამპარეო, არა შენი დეცატპეტი არ იყოვო, იქნება ერთი ორი კი თქოს, თორემ, იმ საათშივე კაეებში მივარდება. აფსუს მშვენიერებაე, რომ ასე უპატიურებას მიეცემი ხოლმე ზოგჯერ, შენის წინ დაუხედლობით!—

დიახ, დაიშლებიან, ან მეორე საათზედ, ან მესამეზედ. ზოგი მზიარულად, რასაკვირველია ვისაც ფუტლები მოუტია.

ზოგი მოწყენის სახით, ერთსაც და მეორესაც ისე დაეძინებათ, რომ მეორეს ღღეს შუალდემდინ ტკბილათა სძინავთ, სახლ კარი კი წყალს შიაქუს, აქ თუნდა ცისკარი დარეკონ თუნდა წირვა,—ის მაშინ ამას აღარ დაგიღევს. შეიღებისა რომ არა ესმისრა, საყდრისას რას გაიგებს.—ამ წინაზედ, ერთს ქუჩაში, დაბალს სახლში; ძალიან ვახლდებულთ იყო ოთახები; რომ მევიხედე, ელდა მეცა იმდენი ქალები ისხდნენ; ერთს გახურებულს ლოტოს თამაშობაში იყვნენ, დიდი ყაყანი ჰქონდათ, ზოგს თავი ჩაეკიდნა შეტის უძილობით, მაგრამ მაინც ნომრებს არ ემეგებოდა; ზოგს დასცხამოდა და თითქოს ბუზებს ეიგერებდა; მეტად სასოვებით თამაშობდნენ, თითქოს ერთს საშინელ სასალხო საქმეში არიანო და ბაასობენო.. უყურე, უყურე, დანანებით თავი გაეიქნიე და წამოველ გულ ჩათხრობილი.

როდესაც ქუჩის ბოლოს მიუახლოვდი, ერთის სახლის ფანჯარაში შეეხედე, ფარდა არ იყო ჩამოფარებული, — შეეიხედე, ენახე, მრგვალ სტოლს შემოხვევნიან ოთხი პატარა ყმაწვილები, შუაში ჩაჯდომა და დასწავლის წიგნს, მეორე კუთხეში იჯდა ჩინოენიკი ერთი ხანში მესული, გაზეთს კითხულობდა. უეჭველია, მამა იყო ამ ყმაწვილებისა. აბა ახლა ჩემო კეთილო მკითხველო მემამოწმეს ეს ორი სცენა, ამათმი რომელნი უკეთ ატარებდნენ დროს თითონ მიხედი,

მაგრამ ეს რას ვანობმას ვას ესმის ეს, ნათქვამი; წაიკით-
ხამენ ამ სტატეას ჩვენი ოჯახი ამმენებლები და იტყ-
ვიან: ილაპარაკებს და დაჩუმდებაო. — ყბელს კაცსა ყოვე-
ლთუა მუნჯი მოღალბესო. თქვენი ნებაა, ჩემო ბატონებო,
მაგრამ ჩვენ კი ჩვენსას არ მოვიმლოთ, — თუ კი თქვენ
ლოტოს არ ეშვებით, ჩვენ რაღათ უნდა მოვეშოთ და
საქეყნოდ არ გამოვიტანოთ ყოველი ზნეობის შემარყევე-
ლი. ზოგს, თუ ვნასე რამ კიდევ შესანიშნავი ლოტოზედ,
შემდგომს მოვილაპარაკებ ცისკრის მკითხველებთან.

თაზნელი.

1868 წელსა.

ოქტომბრის 10-ს

დ რ ო ე ბ ი ს გ ა ზ ე თ ი ღ ი მ ი ს ი ს ი -
ტ ყ ე ი ე რ ე ბ ა .

ეს მესამე წელიწადი არის რაც გამოდის ქართული გაზე-
თი „დროება“, ამ სამის წლის განმავლობაში არავის ხმა
არ ამოუღია ამ გაზეთზედ, და არცარავის უთქუბს რამე
იმის მიმართულებაზე და იმის სიტყვიერებაზე. ახლა კი, დროა
ესტყუათ რამე, თუ რამ ითქმის და ენახათ, რა ღირსება-
ცა აქვს და რა ქართულის ენით იბეჭდება ეს გაზეთი. მინამ
ვიტყოდეთ რასმეს ამ საგანზედ თავ და პირველად უნდა
ესტყუათ, თუ რის ჰაზრით გამოაცემს გაზეთს ანუ ჟურნალს
გამომცემი, ანუ რედაქტორი. —

თავდაპირველად რუსეთში რომ დაიწყეს ჟურნალის გა-
მოცემა, მაშინდელი გამოცემული ჟურნალები ვისაც წაუ-
კითხავს უნდა ახსოვდეს, თუ ან რა სიტყვიერებით იბეჭ-
დებოდა, ან რა ჰაზრებით იყო სავსე, მაგრამ ყველა მამი-
ნდელი მწერალი იმასა ჰსცდილობდა, გაემდიჯრებინა და კა-
რგათ შეემუშაებინა ენა და ამისათვის ხშირად შეიყრებოდნენ
ერთ-ერთის მწერლის სახლში, ჰქოდათ ჰსჯა, რაც მემოსა-

ტანი იყო ახალი შემოეტანათ და რაც საჭირო იყო ძველი, ისევე ის დარჩამილიყო, — ამ მეცადინეობით ყველამ ვიცით, რომ თვთ მოკლეს დროში, ან რა სიმდიდრე მიიღო რუსულმა ენამ და ან რა სასარგებლო ჰაზრებით შეივსო; ენა მდიდრდება, ათისა და ოცის წლობით კი არა, ასის, ათასის წლობით, მაგრამ მეცადინეობას და შრომას რა არ შეუძლიან, სადაც მეცადინეობა არის, და ამასთანავე კეთილ სინიღისიანი შრომა, ასე რომ, სადაც ანგარების მოყვარებით საზოგადო კეთილ მდგომარეობა არ მიდის წინ, იქ ყველა ადვილია; ნიმუშათ უნდა ექაონიოთ ჩუბს ახლანდელს დროში რუსეთი, რომელთანაც დიდი კავშირი გვაქვს და ერთ დიდად დაგალებულნიცა. თუკი იმ ძლიერის ქვეყანაში, ამ სახით გაზდიდრდა ენა, რატომ ჩუბს კი არ უნდა მივდევდეთ იმის მაგალითს; ჩუბს, როდესაც რომ ჩუბნი ენა, ჩუბნი სიტყვიერება, ჩუბს წინათვე გამდიდრებულაც არის და კარგათაც შემუშავებული; მაგრამ საუბედუროდ, იმ შემუშავებულის ენის ჰსწავლას ვერბობით და ახალი რაღაცა უცნაური ენა შემოგტეჩეს, —

რომწარა გგონიათ საყურელო მკითხველო, ჩუბსთა განსვენმდგლთა წინაპართა, ამ ენის შემუშავება, იაფათ დაუჯდებოდბათ? იმათი პირველი მეცადინეობა ის იყო, თაეანთი ენა დაეცებთ, რომლის მიზეზით მრავლის წლობის გან-

მაელობაში სისხლსა ღვრიდნენ და არ აძლევდნენ ნებას, რომ მტერსა შეერყია იმათა სამშობლო ენა. ამ სისხლით დაცულს ენას, რომელიცა შემუშავებულიც არის და გამდიდრებულიც, ჩუპნ რომ შეეცხნეთ დასარღვეველად, არ ჩაგვეთლება შამაკედიანებელ ცოდვად? ჩუპნ გვეგონიბ უფრო მომეტებულიც იყოს! ვითომც და, ჰეცდილობთ დაცემულის ენის აღდგენასა; ვითომც თუ ეწსცილობთ შემუშავებას და ამისათჳს დაეიწყეთ ჟურნალების და გაზეთების გამოცემა,—მაგრამ ამით შორს მხედველი ცხადად დაინახავს, რომ აქ რაღაცა ეაჭრობის მზგავსი ხელობაა! მაგრამ ეს რა ვთქვი, არა ეაჭარი, არა რომელიმე ხელობის პატრონი, ისე ვერ მოეცევა, რომ ასე უსენდისოთ გააეთოს ნიეთი რამ, ფასი გადამახდევინოს და ის ნიეთი არა თუ გამამადგეს, პირიქით, ენებაც მაშცეს;—ჟურნალს თუ გაზეთსა ჰყიდიან ჩუპნზედ გამომცემლები, და იმ გაზეთს, თუ ჟურნალს არა თუ სარგებლობა მოაქვს, როგორც ამას დავამტკიცებთ ქვემოთ, პირიქით დიდს ენებასაც გვიძლევს. რაც უნდა კარგათ დახელოვნებული იყოს ქართულს ენაში კაცი, თც რამდენსამე წელიწადს დაჰყოფს ერთ-ერთ სომეხთან, სრულებით გადაავიწყდება კარგი ენა და სომეხურათ გადაუქცევს; მამ რა იქნება? სულ ყოველთჳს რომ აჭრელებულს ენაზე ვკითხულობდე, რა ქართულს ვისწავლი? არა თუ ვისწავლი, რაც ვიცა

ისიც დამაფიწდება! ასე გახლავთ, ბატონო მკითხველო! ამ სახით მოაქვს ჩუქნოვს ენება იმ გონებისათვის გამოსადეგს ნივთს, რომელიცა სარგებლობას არ მოძლევს და სასყიდელს კი მახდევინებენ, აჰას გარდა, ესტყვათ, ამ ჩუქნმა ახალმა მწერლებმა (უფრო სჯობია ეოქვათ მჩაბავებმა) თა-ეიანთის ფეჟრით, გამდიდრეს ენა, კარგათ შეიმუშავეს და უნდათ წაგვიკითხოვნ, თავიანთი კალმისგან გამოწაცემი თხზუ-ლება, — წავიკითხეთ კიდეც. — რა დარჩა თავში? არაფერი, სრულებით, — ერთი იოტის ოდენი! რა დარჩება თავში, როდესაც სრულებით ვერა შევიტყურა. ეს რაც ზემოთ მოგახსენეთ მკითხველო, მოეყენათ იმ ქართულ გაზეთ-ზედ, რომელსაცა ეწოდება „დროება“ და რომელიცა აგერ მესამე წელიწადი არის გამოდის, ეისთვის, ჯერ ის კი არ ეიცით, — მიმხდარვართ კი, რომ ეითომც ქართველებისათვის გამოდიოდეს. უკაცრაოთა ვართ! ეს გაზეთი ქართველებისათვის არ გამოდის. აი რათა: ~~ჲ~~

ამ დროს ჩუქნში იმდენი არაეინ არის, რომ არ იცოდეს რუსული ენა და, მაშასადამე არაჲ კითხულობდეს რუსულს ენაზედ გაჰოცემულს გაზეთებს, სადაც „დროებაზედ“ აღრე ახალი ცნობებაც იბეჭდება და ახალ-ახალი ქვეყნის ამბე-ბიცა. აჰას გარდა, „დროება“ ჰსთარგმნის რუსულის გაზე-თებიდან და ჰბეჭდავს იმ დროს, როდესაც ჩუქნ რუსულის

ენაზედ წაკითხულებიცა გეაქუს, ორის და სამის კვირას წინად, აქედმა ნათლად ჰსჩანს, თუ წაკითხავენ „დროებას“, ისევე ქალები, სოფელში, სადცა ჯერ რუსულის ენის უსწავლელნი არიან, იმ სოფლის ქალებს უნდა ზიუტანოს ამ გაზეთმა სარგებლობა, მაგრამ რა სარგებლობას მიუტანს, როდესაც რომ ზოგი ერთი იმ გვარები იბეჭდება, რომელსაც სრულებით ვერას გაიგებს მკითხველი; სოფელში, ჩუბნმა ქალებმა ქართული ენა კარგად იცაან, ამისათვის რომ წაკითხული აქუსთ ქართული ხელნაწერი წიგნები და იმათ აჭრელბუღს ენაზედ მიუვიდეთ რამე, წაკითხონ და ერა გაიგონრა, კიდელა მოჰყადებენ ხელს? დროების ქართული, სომხის ქართულია!

იქნება იფაქროს ზოგიერთმა, რომ ეს თქმა მოგვიღოდეს მტრობით, — ღმერთმა გვაშოროს, იქნება ესეც იფაქროს, რომ რასაც ვამბობთ, ტყუილი იყოს. ამის დასაშტკიცებლად, ნიმუშათ ავიღოთ, ჩემო კეთილო მკითხველო, ერთ-ერთი „დროების“ ნომერი და ენახოთ, რა ენითა ჰსწერენ ჩუბნნი ახალნი გენიოზები, — ყველა გაზეთის გარჩევა ძნელი არის, და არცა ეისა აქუს იმდენი დრო და ჟამი, ააშენოს ამ საგანზედ დიდი მწიგნობრული შენობა; მხოლოდ მკითხველის დასამტკიცებლად, რომ რასაც მოვახსენებთ სრულებით ჭეშმარიტია. ეტყვი:

ამ წლის 39 ნუმერში, დაბეჭდილია ფილოსოფიური ჰსჯა, რომელსაცა ეწოდება: „ზნეობითი, გონებითი და ესტეტური გახსნა, (3 გვერ. პირველ ხაზთან, თავშივე) აბა ჩემო მკითხველო, აღვიარე კეთილ სინიდისით, გაიგე რამე? რა არის, ღუთის გულისათვის ესტეტური გახსნა ზნეობითი და გონებითი.“) ეს როგორცა ჰსჩანს, რუსული თგან უნდა ეთარგმნოს ამის დამწერს, თუ გვეცოდინება რომლის წიგნითგან უთარგმნა, მაშინ შეიძლება, ამ სიტყვების განმარტება და ეცდებოდით გაგვეგებინა მკითხველისათვის, ახლა კი სწორე მოგახსენოთ, არც გვესმის და არცა განმარტებასა ეკისრულობოთ. თუ თქვენ გაიგეთ რამ აქედან, თუწნი ნებაა მკითხველო! „ისტორიული გამოცდილება გვიმტკიცებს, რომ კეთილ მოქმედება აბსოლიუტურად საჭიროა კაცობრიობის ბედნიერებისათვის“ (იმავე ხაზთან, შესაყალში.) ჯერ ერთი ესა, უფალო მწერალო, რომ რაც შენი არა არის რა, რას ამტკიცებ; და თუნდა შენიც იყოს ეს „აბსოლიუტური“ საჭიროება, რომელმა სოფლის ქალმა შეიტყოს, აბსოლიუტური, რომელია?

არა ჩემო მწერალო, შე რომ მენს ალაგს ეყოფილიყავი ასე კი არ ეტყუადი; ისე დაწვერდი რომ გ'ეგო ვისმე რამ.—დიდი ხანია დამტკიცებულია ეს, რომ კეთილ მოქმედება კაცობრიობის ბედნიერებისათვის საჭირო არის. — ეს

ცოტათი გასაგონიბ. — „ლექსი ბედნიერება არ უჩვენებს რაიმე, წარტოლვილს იდეიას, არამედ იგი საზოგადო გრძნობა-რომელიც წარმოსდგება უმრავლეს კერძო შთაბეჭდილებათაგან: ეს არის ჯამი მრაველს სასიამოვნო გრძნობებისა...“ (იმავე ხაზთან, მერვე სტრიქონში). მოგახსენებენ ბატონო მკითხველო, „დროების“ გამომცემნი, სიტყვები რაც უნდ იყოს სულ ერთიაო, სიტყვა, ჰაზრი არისო. — საილამ შეიტყობა ჰაზრი თუ არა სიტყვებისაგან? თუ ქართული სიტყვა არ ესმის ქართველსა, მაშ როგორ მიხედება ის ჰაზრს? აი ბატონო მკითხველო, ეს სიტყვები და ესეც ჰაზრი, შეიტყეთ! შემოთაც მოგახსენე ჩემო კეთილო მკითხველო და ახლაც, რომ გეცოდნოდა საილამ უთარგმნია მწერალს ეს ფილოსოფიური თხზულება, წაეკითხავედით ყურადღებით და განმარტნბითაც განმარტავდით, მაგრამ ჩუქნდა საუბედუროდ რადგანც ამ სიტყვებიდგან ჩუქნ არა გვესმის რა, ამისათვის, როგორც ბნელად არის დაწერილი, ისე ბნელათვე დარჩეს. ძველის კაცებისგან შემეიტყვია, იმათაგან რომელთაც ისევე ისე დაშხული ბქესთ გონება და თარგამოსის დროს ჰაზრად ღვანან, ესა და ეს კაცი ისეთის კალმითა სწერსო, რომ უას გახეთქს იმისი დაწერილიო, ისე მაღალის და მშვენიერის ენითა სწერსო. უთუოთ ვისაც უთარგმნია ეს მაღალი საგანი, აზრად ეს ჰქონია, წაიკითხვენ და გაჰყვირდებიან ასე

ფრანგელ წერასაო.

„იგი ვერ შეიქნება ვერას ღროს იმ ღრმა და უძლურ-
რეს უგრძნობათ, რომელსაც ჩუპნ ეუწოდებთ სრულს ბედ-
ნიერებათ და რომელსაც შემოაქტს ჩუპნს არსებაში ნათელი
და სიცოცხლე.“ (იმავე ხაზთან შეოცდა თერამეტ სტრიქონში)
„ეს ნაცეალ სახელი იგი, უთუოთ კაცს მიეწერება.— ასე
რომ ესტეუთ, კაცი ვერ შეიქნება ვერას ღროს იმ ღრმა და
უძლურეს უგრძნობათ, რომელსაც ჩუპნ ეუწოდებთ სრულს
ბედნიერებათ,— რაო? მგონია ეს ამასა ნიშნავს, კაცი ვერას
ღროს ბედნიერი ვერ იქნება. თუ მეტის-მეტად გრძნობა
არ გამოელიაო.— მე კი ასე მესმის და, თქუპნი რა მოგა-
ხსენოთ! განა კაცს რომ გრძნობა მოაუღდება, მაშინ შეიქ-
ნება ბედნიერი? აი ჩემო მკითხველო, ეს ჭეშმარიტება ჯერ
ხომ არ იცოდა, ესეც ახლა შეიტყე, მაშასადამე დაუმა-
ღლე ესტეტიკურის გახსნის, მთარგმნელს; მოდი და ნუ
გაეიცინებთ, კაცს რომ მიეხდება გრძნობა, მაშინ შეიქნება
ბედნიერი, ასე რომ მაშინ დაადგება „თავსა ზედან ნათელა
და მიემატება სიცოცხლეც!!!“ იმას უნდა აქენდეს. „ესე იგი
კაცს,“ სახეში უყანასენელნი მოქმედებანი ჭეშმარიტებისა და
არა მხოლოდ დაახლოებული პრაგმატული იმისი რეზულ-
ტატები. (მესამე ხაზთან, მეშვიდე სტრიქონი) განა შეიძლება
კაცს სახეში ჭკონდეს რამე? სახეზე კი შეიძლება ჭკონდეს შავი
ხალი, შეიძლება ჭკონდეს შუწუკი.— რომელი ქართველი იტყ-
ვის: სახეში ჭეშმარიტების მოქმედება უნდა, ჭკონდეს კაცსაო.

ასე კი შეიძლება ვხატუთ და გაიგონებს კიდევ მკითხვე-
ლი: კაცმა არ უნდა დაივიწყოს, რომ ჭეშმარიტებათქცევა
ყოველთვის სჯაროა, იმას კეთილად ცხოვრებასათვის. თუ
ღმერთი გწამს მკითხველო, შემატებინე, რას ნიშნავს „გა-
არის (ესე იგი კაცია) ზედ მიწვენილი ტაბი ედვალურის კა-
ცისა. რა უბედურებაა! განა არ შეიძლება ასე ეოქი და-
წერელს. მაშინ ის კაცი არის ყოველს კეთილთ სრული;
ან კიდევ, ასე: მაშინ ის კაცი არის ნამდვილ სრული კაცი.)
ეს „უწმინდური ლტოლვილება“, რომელია, რომ ეს უფა-
ლი ჩუპნი „ესტეტური გახსნის“ ავტორი ხმარობს თავის
თარგმნილში — უწმინდური მიეწერება არა წმინდას; „ლტო-
ლვილება“ გაქცევას ნიშნავს. ეს მაინც როგორ აღარ გახ-
სოვს ბატონო მთარგმნელო, რომ ჩუპნი საქართველოს ის-
ტორიაში ხშირად შეგხვდება, „ლტოლვილ იქმნა იგი,
ესე იგი, რომ დაამარცხეს, გაიქცაო. „უწმინდური
ლტოლვილება, ვითომც ჩირქიანად გაიქცაო, ჯიორდანი
ბრუნოსი. რომელი ერთი გამოყრიბოს კაცმა, ზემოთა
ვხატეოთ, დაწერილებით რომ გამოუდგეთ, რაც გაზეთები
გამოსულა, სამი და ოთხი იმოდენი იმაზედ გარჩევა დაიწე-
რებოდა, აქ ხშირად შეხვდება მკითხველს, ელემენტებიც,
აბსოლიუტური სარგებლობა, მოტივებიც, და სხ. და სხ.

ესაი საბრალოე ქართულო ენაე, ვაი საბრალოე ჩემო
მკითხველო, ახლა რომ აიხედოს ერთ-ერთმა ჩუპნმა მი-

ძინებულმა წინაპარმა და ამ ახალს თრინჯულს ენას თვალი
გადააეღოს, მოგვიწონებდა? რა ეჭოქეთ, ეინც თავს
გამოჰყოფს ზეორე თუ მესამე კლასითგან, სათვალეებს იყუთებს,
წერს იყენებს და მწერლობას იჩემებს. ის სულ ზემოთ
იყურება, როგორც ჩუბნში იტყვიან „ვა ქუდათ არ მიშჩნია
ლა, დედა მიწა ქალამნათ. ეინც ანბანს ისწავლის, ის მო-
გახსენებთ, პირველი ლიტერატორი ეარო. კთხეითაც არა
კადრულობენ, ჰკითხონ იმათ, ესაც ესმისთ კარგით ქრუთა
ენა; მგრამ რასა ჰკითხეენ, რო ესაც რაღა დღე სათა-
კალოთაც მიჩნიათ. ეს რაც მოგახსენებთ ჰკთხელო,
დროების, სიტყვიერებაზე ეისებზე თქუტნონ, ზეშდ-
გომში მოვილაპარაკებ დანარჩენებზედ, და ამასთანავე
ი მასაცა რაც ჰქონიათ აზრად ამ ვახეთის გამომცემლები, ჯერ
ამ ნომერში კი ხელად ესა კმარა. —

კუდაბზიკადე.

რ ე დ ა ქ ც ი ი ს ა გ ა ნ .

მომავალის 1869 წლიდგან ჩუბნი „ცისკარი, თავისის „გუ-
თნისდელით, გამოვა იმავე მიმართულებით და იმავე თანამშრო-
მელთ შემწეობით, რა მიმართულებითაც და რომელთ თა-
ნამშრომელთ შემწეობითაც გამოდიოდა. ჩუბნ ეერას ვიტყ-

ეით შესახებ ჟურნალის ამის მეტს, რომ სჯოგადობებში
საქმაოდ სცნო და ღირსებაც ჟურნალისა და ღვაწლის გამო-
მცემელისა თორმეტის წლის განმავლობაში. მხოლოდ ამას
ვითხოვთ, — ეისაც სურდეს დაბარება „ცისკრისა, დროთი
აქნობოს რედაქციას და თან წარმოადგინოს ხედრი ფასი. —

სია 1869 წლის „ცისკარხედ, ხელის მომწერთა:

ტ ფ ი ლ ი ს შ ი.

- 12 დიმიტრი ყოფანი,
კნ. მარიამ ჭაჭავაძისა,
თ. გიორგი ცრის-თავი,
კნ. პ. შ. ელგელმეტენისა,
თ. გიორგი ანდრონიკოვი,
თ. ევგენ ბებუთოვი.

ქ უ თ ა ი ს შ ი .

სტეფანე აკოფოვი.

პ ე ტ ე რ ბ უ რ ლ შ ი.

- 19 ნიკოლოზ და კოსტანტინე ყიფიანები.

„ცისერის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გაუზზაენელად 6 მან. დამატებით, 7 მან.

სხუა, ქვეყნებში გაუზზაენელად დაუმატებლივ 7 მან. დამატებით, 8 მან.

რედაქცია იმყოფება კუკიას, საკუთარს კერესელიძის სახლგ. ში, ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დააკლდეს და თავის დროზედ არ მიე-
რთოს უმორჩილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე გეაცნო-
ბოს ამ ადრესით:

„ცისერის“ რედაქციაში ტფილისს.

Дозволено цензурою, ноября 15. 1868 რედ. კერესელიძე.